

PREDMET RAMSAHAI I DRUGI protiv HOLANDIJE
(Predstavka br. 52391/99)

PRESUDA

Strazbur 15. maj 2007. godine

Ova presuda je konačna ali može biti predmet redakcijskih izmena.

U predmetu Ramsahai i drugi protiv Holandije,

Evropski sud za ljudska prava, zasedajući u Velikom veću u sledećem sastavu:

g. J.-P. KOSTA (*COSTA*), *predsednik*,

g. L. VILDHABER (*WILDHABER*),

g. C. L. ROZAKIS,

ser NIKOLAS BRACA (*NICOLAS BRATZA*),

g. P. LORENZEN,

g. L. LUSIJADES (*LOUCAIDES*),

g. I. KABRAL BARETO (*CABRAL BARRETO*),

gđa N. VAJIĆ,

gđa S. BOTOUČAROVA (*BOTOUCHAROVA*),

gđa A. MULARONI,

g. S. PAVLOVŠI (*PAVLOVSCHI*),

gđa E. FURA SANDSTREM (*FURA-SANDSTRÖM*),

g. K. HADŽIJEV (*HAJIYEV*),

g. D. ŠPILMAN (*SPIELMANN*),

gđa D. JOČIENE (*JOČIENĚ*),

g. D. POPOVIĆ, *sudije*,

gđa V. TOMASEN (*THOMASSEN*), *sudija ad hoc*,

kao i g. M. O'BOJL (*O'BOYLE*), *zamenik sekretara Suda*,

nakon većanja na sednicama zatvorenim za javnost 18. oktobra 2006. i 21. februara 2007,

izriče sledeću presudu, koja je usvojena 21. februara 2007:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 52391/99) protiv Kraljevine Holandije koju su prema članu 34 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i

osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija) podnela tri državljanina Holandije, g. Rene Gasuta Ramsahai (*Renee Ghasuta*), gospođa Mildred Viola Ramsahai i g. Riki Moravia Gasuta Ramsahai (*Ricky Moravia Ghasuta*) (u daljem tekstu: podnosioci predstavke), 8. septembra 1999. godine.

2. Podnosiocima predstavke je zastupao g. G. P. Hamer, advokat iz Amsterdama. Holandiju (u daljem tekstu: Država) su zastupali njeni zastupnici, g. R. A. A. Beker (*Böcker*) i gđa J. Šuking (*Schukking*), službenici Ministarstva inostranih poslova Holandije.

3. Podnosioci predstavke su tvrdili, pored ostalog, da su okolnosti smrti g. Moravije Sidarte Gasute Ramsahaija (*Moravia Siddharta Ghasuta Ramsahai*), unuka prvih dvoje podnosilaca i sina trećega, koga je vatrenim oružjem ubio pripadnik policije, predstavljale kršenje člana 2 Konvencije. Podnosioci su takođe tvrdili da je istražni postupak u vezi sa smrću bio nedovoljno delotvoran i nezavisan.

4. Predstavka je dodeljena Drugom odeljenju Suda (pravilo 52 st. 1 Poslovnika). Odeljenje je odredilo veće koje će razmotriti slučaj (čl. 27 st. 1 Konvencije) u skladu sa stavom 1 pravila 26.

5. Sud je 1. novembra 2004. izmenio sastav odeljenja (pravilo 25 st. 1). Predmet je dodeljen novoformiranom Trećem odeljenju (pravilo 52 st. 1). G. Mujer (*Myjer*), sudija koji je izabran za Holandiju, povukao se iz slučaja (pravilo 28). Država je nakon toga postavila gđu V. Tomasen kao sudiju *ad hoc* (čl. 27 st. 2 Konvencije i pravilo 29 st. 1).

6. Na osnovu odluke donete 3. marta 2005. godine, veće pomenutog odeljenja je proglasilo predstavku prihvatljivom.

7. Veće sastavljeno od sledećih sudija: g. B. M. Zupančič, predsednik, g. J. Hedigan, g. L. Kafliš (*Caflich*), gđa M. Caca-Nikolovska (*Tsatsa-Nikolovska*), g. V. Zagrebelski (*Zagrebelsky*), g. David Tor Bjervinson (*David Thór Björgvinsson*), sudije, i gđa V. Thomassen, *ad hoc* sudija, kao i g. V. Berger, sekretar Odeljenja, izreklo je presudu (u daljem tekstu: presuda veća) 10. novembra 2005. u kojoj je većina sudija ustanovila povredu člana 2 Konvencije u vezi s nedostacima u istražnom postupku o smrti g. Moravije Ramsahaija; veće je jednoglasno ustanovilo da nije postojala povreda člana 2 Konvencije u vezi s preostalim; takođe, jednoglasno, da član 6 Konvencije nije primenljiv i da ne postoji nikakvo dodatno pitanje u vezi s članom 13 Konvencije. Presudi su dodata delimično izdvojena mišljenja gđe Tomasen i g. Zagrebelskog.

8. Država je dopisom od 9. februara 2006. godine, u skladu sa članom 43 Konvencije i pravilom 73, tražila da se predmet prosledi Velikom veću. Zahtev je prihvatio kolegijum Velikog veća 12. aprila 2006. godine.

9. Sastav Velikog veća je određen u skladu sa stavovima 2 i 3 člana 27 Konvencije i pravilom 24.

G. Vilhaberu je 19. januara 2007. pretao mandat predsednika Suda, a njega je na tom mestu nasledio g. Kosta, koji je preuzeo i predsedavanje Velikim većem u ovom predmetu (pravilo 9 st. 2).

10. Država, ali ne i podnosioci predstavke, podneli su Sudu podnesak o suštini spora. Podnosioci su se pozvali na svoje podneske u postupku pred većem.

11. Javna rasprava je održana u zgradi Suda u Strazburu, 18. oktobra 2006. godine (pravilo 59 st. 3).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) za tuženu Državu

g. R. A. A. Beker,	<i>zastupnik,</i>
g. M. Kuijer i	
gđa T. Dofeide (<i>Dopheide</i>),	<i>savetnici;</i>

(b) za podnosiocе predstavke

g. G. P. Hamer,	<i>advokat,</i>
gđa M. van Delft,	<i>advokat.</i>

Sudu su se obratili g. Hamer, g. Beker i g. Kuijer, koji su takođe odgovarali na pitanja sudija.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

12. Prva dva podnosioca – g. Rene Gasuta Ramsahai i gđa Mildred Viola Ramsahai – su deda i baba pokojnog g. Moravije Sidarta Gasuta Ramsahaija (u daljem tekstu: Moravia Ramsahai). Oboje su rođeni 1938. godine. Bili su stariji unuka dok nije postao punoletan s osamnaest godina. Treći podnosilac, g. Riki Moravia Gasuta Ramsahai, rođen 1960. godine, je otac pokojnog Moravije Ramsahaija.

13. Moravia Ramsahai je rođen 6. decembra 1979. godine. Preminuo je 19. jula 1998. godine.

A. Okolnosti slučaja

1. Okolnosti smrti g. Moravije Ramsahaija i kasnijih događaja

14. Uveče u nedelju 19. jula 1998. godine, tokom festivala „Kvako“ (*Kwakoe*) u naselju Bijlmermer (*Bijlmermeer*) u gradu Amsterdamu (festival kojim doseljenička zajednica iz Surinama proslavlja ukidanje robovlasničkog sistema u Surinamu 135 godina ranije), Moravia Ramsahai je uz pretnju pištoljem oteo moped od vlasnika, g. Vinodkumara Hoesenija. Pošto je oteo moped, seo je na njega i odvezao se.

15. G. Hoeseni je obavestio dvojicu pripadnika policije koji su obilazili naselje pešice, a oni su putem radija javili o pljački dežurnom oficiru u policijskoj stanici Flierbosdref (*Frleirbosdreef*). Dežurni je dalje obavestio patrole policije u tom kraju. G. Hoeseni i dvojica policajaca su u međuvremenu pošli za g. Moravijom Ramsahajem, ali nisu uspeli da ga stignu.

16. Kasnije se pojavilo kao sporno pitanje između dvojice policajaca i g. Hoesenija da li je g. Hoeseni bio pomenuo činjenicu da je Moravia Ramsahai imao pištolj. G. Hoeseni je tvrdio da je tu informaciju preneo ali da ga policajci nisu dobro razumeli. Dvojica policajaca su naveli da im taj podatak nije bio poznat pa zato nisu ni obavestili stanicu policije o tome.

17. Oko pet minuta kasnije, dva unifomisana pripadnika policije, policajci Brons i Bultstra, na patroli u obeleženom policijskom vozilu, uočila su moped koji je vozilo lice koje je odgovaralo opisu koji im je bio dat kako staje blizu solitera nazvanog ‘Huigenbos’. Policajci su zaustavili svoje vozilo i izašli. Policajac Bultstra je potrčao prema licu koje su bili videli na mopedu, koje je kasnije identifikovano kao Moravia Ramsahai, i pokušao da ga uhapsi. Moravia Ramsahai se nakratko suprotstavio i izvukao se.

18. Policajac Bultstra je ugledao kako Moravia Ramsahai izvlači pištolj iz pojasa. Policajac Bultstra je ispustio motorolu iz ruke, izvukao svoj službeni pištolj i naredio Moraviji Ramsahaiju da baci svoj pištolj na zemlju. To Moravia Ramsahai nije učinio. Tada se približio policajac Brons, vozač patrolnog vozila. Kasnije je navedeno da je Moravia Ramsahai podigao pištolj i usmerio ga prema policajcu Bronsu, koji je takođe izvukao službeni pištolj i ispalio metak. Moravia Ramsahai je pogođen u vrat.

19. Sukob između Moravije Ramsahaija i pozornika Bronsa i Bultstre je dobro video samo jedan svedok, g. Petrus van den Hojvel (*Heuvel*), koji je događaj posmatrao s uzdužne terase na petom spratu zgrade ‘Huigenbos’. Međutim, kada je uočio pištolje, g. Van den Hojvel se sakrio iza betonske ograde i nije video ispaljivanje metka.

20. Nekoliko drugih lica je incident videlo s razdaljine od najmanje 50 metara. Nijedno od tih lica kasnije nije potvrdilo da je videlo pištolj g. Moravije Ramsahaija.

21. U 22:03 jedan od dvojice policajaca, i to kako je kasnije rečeno pozor-
nik Brons, javio je radio-vezom policijskoj stanici u Flierbosdrefu da je pucao na nekoga i da pošalju hitnu pomoć.

22. Kada je hitna pomoć stigla na mesto događaja, oko 22:15 sati, posada je ustanovila da je Moravija Ramsahai već bio mrtav.

23. Nakon povratka u policijsku stanicu u Flierbosdrefu, pozornika Bronsa je video komandant policijske uprave Amsterdam/Amsteland (*Amstelland*), glavni načelnik policije Van Riesen (*Riessen*), koji je Bronsu pružio utehu i podršku. Nakon toga, kako su tvrdili podnosioci predstavke, dnevne novine *De Telegraf* (*Telegraaf*) su objavile da je načelnik Van Riesen izjavio: „Ako obrazuju bilo kakvu dodatnu istražnu komisiju, ja im neću dati pristup“ (*„Wat voor een onderzoekscmissie er daarnaast ook wordt ingesteld, ze komen er bij mij niet in“*).

24. Amsterdamski mrtvozornik (*lijkschouwer*) je pregledao telo Moravije Ramsahaija pre nego što je odneseno. U izveštaju javnom tužiocu, mrtvozornik je izneo provizoran zaključak da je uzrok smrti bio metak iz vatrenog oružja koji je naneo povrede ključnim vratnim organima ili sklopovima.

25. Policajci Brons i Bultstra vratili su se na dužnost nekoliko dana nakon događaja.

2. Istražni postupak policijske uprave Amsterdam/Amsteland

26. Na mesto događaja su stigli policajci iz mesne policijske stanice, izolovali područje i ubeležili imena g. Van den Hojvela i i drugih lica koji su videli sukob.

27. Stručnjaci sudske medicine iz policijske uprave Amsterdam/Amsteland sakupili su dokazni materijal, uglavnom u obliku fotografija, koji je kasnije pripojen spisima istrage. Pronašli su metak, koji je bio prošao kroz telo Moravije Ramsahaija i polomio staklo na jednom prozoru ali nije ostavio druge tragove, kao i pištolj Moravije Ramsahaija, koji je je bio napunjen i spreman da opali.

28. Kasnije iste noći je jedinica za specijalne operacije („Mobilna jedinica“) policijske uprave Amsterdam/Amsteland ispitala sve stanare zgrade ‘Huigenbos’ koje su našli kod kuće. U jednom stanu im je dvanaestogodišnja devojčica, gđica Sangeta Edvina Pamela Mungra (*Sangeeta Edwina*), rekla da su kada se spustila liftom u prizemlju vrata lifta udarila u moped koji je ležao na podu. Dok je izlazila iz lifta čula je prasak. Videla je dvojicu policajaca, a jedan od njih je tada rekao: „Opalio sam.“ Videla je čoveka koji je ležao na zemlji.

29. Tokom sledećih nekoliko dana, pripadnici policijske uprave Amsterdam/Amsteland su sakupili niz izjava svedoka, neke od kojih dajemo u skraćenom obliku u donjem tekstu.

(a) *G. Hoeseni*

30. G. Vinodkumar Hoeseni je prijavio policiji Amsterdam/Amsteland krađu svog mopeda dana 19. jula 1998. godine.

31. G. Hoeseni je moped kupio te nedelje. Uveče 19. jula je mopedom došao na festival „Kvako“ i tamo se sastao sa svojom devojkom. Dok su bili zajedno, mladić koga nije poznao mu je prišao i rekao: „Silazi. Silazi. Pucaću, pucaću.“ („*Deraf. Deraf. Ik schiet jou, ik schiet jou.*“). G. Hoeseni je osetio kako ga nešto pritiska na desnoj strani tela. Pogledao je na dole i video da je u pitanju damski pištolj. Prvo nije hteo da preda moped, ali mu je devojka rekla da to učini kako napadač ne bi pucao na njega. On je pustio moped, i onda potrčao prema prvim policajcima koje je video.

32. G. Hoeseni je rekao jednom od policajca da mu je moped otet uz pretnju pištoljem i da bi trebalo da pokušaju da stignu otimača. Opisao je i moped i lopova. G. Hoeseni i dvojica policajaca su pokušali da stignu lopova, ali je on uspeo da im pobegne na mopedu.

33. G. Hoeseni je kasnije čuo preko radio veze policajaca da je moped pronađen. On i policajci su tada otišli na to mesto i on je prepoznao svoj moped.

(b) *Gđa Bhondoe*

34. Gđa Anita Andiedevje Bhondoe (*Andjiedewie*), devojka g. Hoesenija, saslušana je 19. jula 1998. godine. Ona je na festival „Kvako“ pošla s bratom i tamo se srela s g. Hoesenjem. G. Hoeseni je neposredno pre toga kupio nov moped. Brat gđe Bhondoe je otišao da uzme nešto za piće za njih troje. Posle oko 15 minuta njoj i g. Hoeseniju je prišao mladić koga je ona bila primetila kako posmatra nju i moped. Mladić je rekao g. Hoeseniju: „Silazi, silazi“ („*Stap af, stap af*“) i počeo da bode nešto što je ličilo na pištolj u stomak g. Hoesenija. Prvo je pomislila da je u pitanju prijatelj g. Hoesenija koji se šali, ali je iz izraza g. Hoesenija izvukla zaključak da to nije bio slučaj.

34. Ona je svog dečka ubedila da siđe s mopeda nakon što je mladić rekao: „Silazi, silazi, ili ću pucati“ („*Ga eraf, ga eraf, anders ga ik schieten*“). G. Hoeseni je onda otrčao da nađe pomoć, dok je mladić gurajući upalio motor i pobegao s mopedom. G. Hoeseni se vratio s dva policajca i njih trojica su počela da trče za mladićem na mopedu. Gđa Bhondoe je potrčala za njima, ali ju je vratio brat. Onda su potrčali u pravcu gde su pošli policajci. Nakon što su stigli do zgrade

‘Huigenbos’, videli su veliki broj automobila. G. Hoeseni im je rekao da je mladić uhvaćen i da je policija pucala na njega.

(c) G. Van den Hojvel

35. G. Petrus van den Hojvel je saslušan 19. jula 1998. godine. Naveo je da živi na petom spratu zgrade ‘Huigenbos’.

36. G. Van den Hojvel se nalazio na spoljnoj terasi kada je pogledao na dole i video policajca kako trči prema ulazu u zgradu. Video je čoveka tamne boje kože kako izlazi iz ulaza. Video je policajca kako pokušava da uhvati čoveka za ruku. Čovek tamne boje kože je trgnuo ruku kao da time hoće da kaže da odbija da se povinuje policajcu, i policajac nije uspeo da ga uhvati za ruku.

37. Čovek tamne boje kože je onda izvukao automatski pištolj ili revolver, ili iz džepa ili iz pojasa, što g. Van den Hojvel nije mogao da vidi. Pištolj je bio srebrno-sive boje s drškom tamne boje. Instinktivna reakcija g. Van den Hojvela je bila da se sagne i sakrije iza ograde na terasi. Nakratko je pogledao prema zemlji i učinilo mu se da je policajac napravio nekoliko koraka u stranu. Čovek tamne boje kože je još uvek držao oružje u ruci. Nije ga uperio u određenom pravcu, ali ga nije ni ispustio. Sve se događalo veoma brzo, sve u svemu manje od pola minuta.

38. U međuvremenu je pritrčao drugi policajac. Čuo je veoma glasan uzvik „Baci ga“ ponovljen bar četiri puta. Čovek tamne boje kože ga je svakako čuo, ali nije obraćao pažnju. G. Van den Hojvel se nije sećao da je video drugog policajca kako stoji u mestu nakon što je bio stigao na mesto događaja. Čuo je prasak i onda je video čoveka tamne boje kože kako pada na zemlju. Pištolj je pao na zemlju nekoliko metara dalje. Prvi policajac je prišao čoveku tamne boje kože i pogledao ga. Drugi policajac je govorio u neki uređaj, nakon čega je stigla pomoć. G. Van den Hojvel je pozvao policiju telefonom, ali mu je rečeno da je pomoć već na putu. Neko vreme je stajao i posmatrao događanja a onda se spustio u prizemlje i prijavio se policiji kao svedok događaja.

(d) Pozornik Deker

39. Pozornik Bas Deker (*Dekker*) je ispitan 20. jula 1998. godine. On je prethodne noći oko 22:05 sati bio na patroli u području festivala „Kvako“ s pozornikom Bonstra (*Boonstra*).

40. Pozorniku Dekeru je prišao nepoznati mladić i rekao da mu je otet moped pre manje od minuta. Mladić mu je dao polisu osiguranja za moped i rekao u kom pravcu je krenuo lopov. Pozornici Deker i Boonstra su zajedno s mladićem potrčali u pravcu koje je odredio mladić. Dok su trčali pozornik Deker je radio vezom javio drugim policajcima opis mopeda. U tom trenutku mu nije

bilo poznato da je lopov koristio oružje; vlasnik mopeda mu to nije rekao. Pozornik Deker je pretpostavio da je lopov jedino koristio snagu, budući da je vlasnik mopeda bio naveo da ga je lopov silom skinuo s mopeda.

41. Lopov je upravo bio uspeo da startuje motor kada su ga ugledali. Nastavili su da trče, ali je moped bio brži. Pozornik Deker je radio vezom javio opis mopeda i opis lopova, moguće pravce u kojima su krenuli i broj tablica na mopedu. Nastavili su da trče; kada su stigli do pešačkog prolaza ispod ulice, pozornik Deker je na radiju čuo drugog policajca kako obaveštava stanicu o pucnjavi i ubrzo nakon toga kako traži da se pošalje hitna pomoć. Pozornik Deker je procenio da je prošlo oko minut vremena od trenutka kada je javio opis mopeda pa do izveštaja o ispaljivanju metka, ali nije bio sasvim siguran.

42. Dok su pozornici Deker i Bonstra stajali i pitali se da li je pucnjava bila povezana s krađom mopeda, vlasnik mopeda, koji je izgleda bio čuo radio-poruke, im je rekao da je lopov imao mali pištolj srebrne boje.

43. Pozornici Deker i Bonstra i vlasnik mopeda su onda otišli do mesta ispaljivanja metka ispred zgrade 'Huigenbos'. Tamo su videli kako neko lice nepokretno leži na zemlji dok dva uniformisana policajca kleče pored njega. Prišli su i prepoznali moped.

(e) Pozornik Bram

44. Pozornik Paulus Antonius Bram (*Braam*) je saslušan 20. jula 1998. godine. Njegov posao je obuhvatao između ostalog praćenje radijskih komunikacija i učešće u njima.

45. Pozornik Braam je 19. jula 1998. godine, u 21:55, sedeo za stolom s mapom područja kada je čuo poruku policajca koji je radio na poslovima uličnog nadzora da prati mladića koji je upravo bio ukrao moped. Nakon nekoliko trenutaka je policajac javio da je lopov bio uspeo da upali motor na guranje, a javio je u kom pravcu je lopov krenuo. Policajac je govorio bez posebnih emocija, kao da je u pitanju bilo „obično“ otimanje mopeda.

46. Pozornik je bio na ulici bez vozila pa je zatražio da mu se pošalje kolega s vozilom. Uz to je i dao opis mopeda. Pozornik Bram je zamolio kolegu na motorciklu da krene u pravcu koji je bio naveo.

47. U trenutku kada je policajac na motoru kretao iz dvorišta policijske stanice, pozornik Bram je čuo kako pozornik Bultstra javlja iz svog obeleženog policijskog vozila kako je video kako moped s lopovom ulazi u treći lift zgrade 'Huigenbos' i da će krenuti za njim. Pozornik Bultstra je takođe zvučao bez posebnih emocija.

48. Nakon četiri ili pet minuta, a možda i manje, pozornik Bram je čuo pozornika Bultstru kako kaže: „Osumnjičeni je pogođen metkom, pošaljite hitnu pomoć“. I ovom prilikom je pozornik Bultstra zvučao mirno i profesionalno. Pozornik Bram je onda pozvao neophodne hitne službe.

49. Pozornik Bram nije čuo pozornika Bronsa da učestvuje u razmeni radio poruka. To je bio odraz uobičajene prakse, to jest da vozač policijskog automobila – u ovom slučaju pozornik Brons – na svom radiju bira frekvenciju glavnog dežurnog, dok njegov ‘putnik’ – pozornik Bultstra – na svom radiju postavlja frekvenciju koju koristi lokalna operativna jedinica.

(f) Pozornica Van Dal

50. Pozornica Renate Kvirina Kvirina van Dal (*Quirina van Daal*) je saslušana 20. jula 1998. godine.

51. Pozornica Van Dal je bila unifomisana pripadnica policije koja je radila u pomoćnom osoblju. Prethodne noći je za stolom s mapom sedela od 20:15 do ponoći. Sve do incidenta veče je bilo mirno. Za stolom je sedela s pozornikom Bramom i višim inspektorom Kasperom Sikingom (*Casper Sicking*).

52. Negde oko 22:00 časa ona je čula na frekvenciji koju koristi lokalna policija da policajac juri moped, kao i pravac kojim se moped kretao. Nije mogla da se seti tačnih reči koje su korišćene, kao ni bilo kakvog opisa vozača mopeda.

53. Ubrzo nakon toga čula je glas pozornika Bultstre kako javlja da je video moped. Nakon par sekundi, pozornik Bultstra je javio da je video kako moped ulazi u ulaz zgrade ‘Huigenbos’.

54. Viši inspektor Siking je javio radio vezom: „Dobro momci, svi krenite ka ‘Huigenbosu’.“ (*„Jongens met z’n allen naar ‘Huigenbos’„*).

55. Veoma brzo nakon toga, pozornik Bultstra je javio: „Pošaljite hitnu pomoć, pucao sam“ (*„Ik heb geschoten“*). Viši inspektor Siking ga je zamolio da ponovi. Pozornik Bultstra je ponovio: „Pucalo sam.“ Većina prisutnih policajaca je izašla a pozornici Van Dal i Bram su obavestili hitnu pomoć.

56. Pozornik Van Dal je kasnije bio čuo pozornika Bronsa kako kaže da je hitna pomoć neophodna jer je osumnjičeni bio u veoma teškom stanju.

56. Tek kasnije su pozornicu Van Dala drugi policajci obavestili da je pozornik Brons bio taj koji je ispalio metak.

(g) Pozornik Van Dongen

57. Pozornik Bruin Jan van Dongen saslušan je 20. jula 1998. godine. On je bio vođa policijskog psa koji je bio na dužnosti u policijskoj stanici Flierbosdref. Prethodne noći je bio dežuran sa svojim policijskim psom.

58. Na svom policijskom radiju je čuo da je na festivalu „Kvako“ bio ukraden moped. Dat je i pravac u kome je lopov krenuo. U pitanju je bio muškarac tamne boje kože, obučen u crno, na crvenom mopedu. Pozornik Van Dongen je krenuo u navedenom pravcu.

59. Auto pozornika Van Dongena je preteklo obeleženo policijsko vozilo s dva policajca. Prepoznao je vozača, pozornika Bronsa, ali ne i suvozača. Video je kako auto staje a suvozač izlazi.

60. Pozornik Van Dongen je parkirao svoje vozilo u nameri da potraži lopova. Upravo je puštao psa iz kola kada je čuo pucanj iz pištolja.

61. S psom je potrčao u pravcu iz koga se bio čuo pucanj. Nakon što je stigao do zgrade 'Huigenbos', naišao je na pozornika Bronsa koji je išao u suprotnom pravcu. Video je pozornika Bultstru kako kleči blizu glave muškarca koji je ležao na zemlji.

62. Pitao je pozornika Bronsa šta se dogodilo. Pozornik Brons mu je rekao da je došlo do pucnjave. Pozornik Van Dongen je pitao ko je pucao. Pozornik Brons mu je rekao da je na njih bio uperen pištolj i da su policajci pucali.

63. Pozornik Brons je onda pokazao pištolj srebrne boje na zemlji blizu muškarca. Pozornik Bultstra je davao prvu pomoć. Pozornik Van Dongen nije video nikakvu povredu. Morao je da održi određeno rastojanje od čoveka zbog psa.

64. Čovek na zemlji je odgovarao opisu osobe koja je ukrala moped. Na ulazu u zgradu se nalazio crveni moped, tako da je pozornik Van Dongen razumeo da je to bilo lice za koje se sumnjalo da je bilo izvršilo pljačku.

65. Pozornik Van Dongen je čuo pozornika Bronsa kako obaveštava mesne zdravstvene vlasti i dežurnog oficira policije. Pozornik Van Dongen je osiguravao mesto do dolaska istražitelja (*recherche*) i forenzičara. Ostao je s njima sve dok nisu završili s radom i u ponoć se vratio u policijsku stanicu.

(h) Pozornik Bonstra

66. Pozornik Klas Bonstra saslušan je 20. jula 1998. godine. Njemu i pozorniku Basu Dekeru je dat zadatak da patroliraju festivalom „Kvako“, da vrše osmatranje i deluju preventivno. U jednom trenutku je do njih dotrčao muškarac Hindustanac i zamolio da pođu za njim. Budući da je Hindustanac¹ odavao utisak da nešto nije u redu, pošli su za njim. Dok su trčali, rekao je pozorniku Dekeru šta je bilo u pitanju. Pozornik Bonstra je trčao oko deset metara iza njih.

1 Hindustanac: Surinamac (ili član doseljenjičke zajednice Surinamaca u Holandiji) koji je potomak radnika koji su u 19. veku dovedeni s indijskog potkontinenta.

67. Pozornik Bonstra je na svom radiju čuo da je ukraden moped. U prvom trenutku mu nije bilo sasvim jasno da je Hindustanac bio vlasnik mopeda.

68. U jednom trenutku su videli moped tridesetak metara ispred njih kako se kreće sasvim sporo. Pozornik Deker je rekao pozorniku Bonstri da je u pitanju ukradeni moped. Lice koje je bilo na mopedu je uočilo policajce, ali je umesto da stane povećalo brzinu. Dok su se kretali u pravcu zgrade 'Huigenbos', čuli su preko radija da je došlo do pucnjave. Nisu odmah povezali pucnjavu i kreću mopeda. Zajedno s Hindustancem nastavili su u pravcu zgrade 'Huigenbos', gde su videli tri ili četiri policijska vozila. Hindustanac je prepoznao svoj moped.

(i) Gđa Bužeden (Boujedaine)

69. Gđa Nađima Bužeden (*Najima*) je saslušana 21. jula 1998. godine. Ona je radila kao blagajnica u restoranu *Burger King* na Lejdseplenu (*Leidseplein*) u Amsterdamu. Toga dana, 19. jula 1998. godine, radila je u noćnoj smeni, od 18:30 do 05:00 ujutru sledećeg dana.

70. Gđa Bužeden je uočila prisustvo određenog mladića od 18:30 pa na dalje. Rekla je da je surinamskog ili antilskog porekla, oko 18 godina, obrijane glave s dva zlatna zuba, obučenog u crnu majicu i pantalone i crne cipele i s zlatnim lancem oko vrata. Počevši od oko 19:30 primetila je kako zamajava jednu od kasirki, devojku s imenom Nensi (*Nancy*).

71. Nakon što je opomenuta zbog toga što se ne koncentriše na svoj posao, Nensi je objasnila gđi Bužeden da je mladić njen momak. Mladić je ljutito reagovao i rekao gđi Bužeden da bi za nju bilo bolje da ostavi Nensi na miru.

72. Nakon što je rekla Nensi, u šali, da će možda morati da ostane malo duže, gđa Bužeden je primeila kako mladić pilji pravo u nju. Uplašila se, ali nije htela da pokaže svoj strah. Trenutak pre nego što se okrenula da uzme bezalkoholno piće, videla ga je kako pokreće desnu ruku prema pojasu.

73. Sestra gospođe Bužeden Mimunt (*Mimount*) (ili *Mimout*; *Mimout*) koja je takođe radila u restoranu, uzviknula je: „Nađima, uperio je pištolj u tebe!“ Gđa Bužeden se okrenula i videla mladića kako gura nešto u pojas. Mimunt je kasnije opisala pištolj kao mali srebrno-siv tzv. „damski pištolj“.

74. Jedna surinamska devojka je tada upitala mladića nešto na njihovom jeziku a on joj je odgovorio. Gospođi Bužeden je onda rekla da je pitala mladića da li nosi pištolj, i da je on odgovorio potvrdno.

75. Mladić je izgledao kao da je možda bio pušio marihuanu, ali gđa Bužeden nije bila sasvim sigurna.

76. Nastavio je da ometa Nensi u radu. Izlazio je iz lokala i vraćao se nekoliko puta. U jednom trenutku se vratio na sasvim novom srebrno-sivom mopedu.

77. Mladić je započeo razgovor s gospodom Bužeden tokom koga je nagovestio da želi da isprazni kasu nakon što se lokal zatvori; tražio je od nje da mu da kombinaciju sefa. Tokom razgovora je stalno gledao prema fijokama kasa-aparata.

78. Nekoliko puta je ponovio da je već 21:00 i da bi gđa Bužeden trebalo da zatvori kasu na kojoj je radila Nensi.

79. Gđi Bužeden je bilo neprijatno i bila je uplašena, posebno kada je mladić nagovestio da namerava da „zadavi upravnika“.

80. Mladić je opet postao ljutit u 21:00, kada je gđa Bužeden prekinula razgovor. Gđa Bužeden je zaključala kasu na kojoj je radila Nensi i obezbedila fijoku. Videla je kako mladić i Nensi odlaze oko 21:30, i to na mopedu na kojem je ranije bio stigao.

(j) *G. De Getruv (Getrouwe)*

81. G. Ronald de Getruv se prijavio policiji nakon što je čuo o pucnjavi u zgradi 'Huigenbos'. Ispitan je 22. jula 1998. godine. Njegova namera je bila da prijavi da mu je prećeno.

82. U nedelju 19. jula 1998. godine oko 20:15 sati, nalazio se sa ženom i prijateljima na festivalu „Kvako“. Iza njih je bila grupa mladića, jedan od kojih je sedeo na mopedu (*bromfiets*). G. De Getruv je rekao da je moped imao plavi blatobran. U jednom trenutku je mladić upalio motor i vrteo gas, ispuštajući oblake dima, na šta su se žalili članovi grupe g. Getruva. G. De Getruv je onda prišao mladiću i rekao mu da ili ide ili ugasi motor, jer je trovao prisutne gasovima iz motora. Mladić je isključio motor i prišao g. De Getruvu, uz reči: „Pa i vi pušite [cigaretu], i vi ćete da umrete.“ G. De Getruv je pomislio da mladić namerava da raspravi stvar na razuman način. Umesto toga, mladić je izvadio mali pištolj metalne boje iz desnog džepa na pantalonama i rekao: „Niko meni neće na kaže šta mogu a šta ne mogu. Radim šta god hoću, svi ćemo ionako umreti.“

83. Supruga g. De Getruva se veoma uplašila pištolja i povukla muža. Mladić je onda opet seo na moped.

84. Niko od mnogobrojnih prolaznika nije ponudio pomoć. Očigledno da ih je sve uplašio pištolj.

(k) *G. Bhondoe*

85. G. Sančaj Kumar Bhondoe (*Sanchaai*), brat devojke g. Hoesenija, saslušan je 22. jula 1998. godine.

86. U nedelju 19. jula 1998. godine, između 20:30 i 22:00h, nalazio se na festivalu „Kvako“ sa sestrom i g. Hoesenijem. Neko vreme ih je ostavio jer je otišao

da uzme piće za njih troje. Čuo je viku, a onda video kako g. Hoeseni trči prema nekim policajcima u blizini. Potrčao je prema g. Hoeseniju i pitao ga u čemu je problem. G. Hoeseni je rekao da će mu reći kasnije. Sestra mu je u suzama rekla da su g. Hoeseniju oteli moped uz pretnju pištoljem.

3. Istraga koju je preduzeo detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord
(*Duijvenvoorde*) Državnog odeljenja za krivične istrage

87. Detektiv glavni nadzornik iz Državnog odeljenja za krivične istrage (*hoofdinspecteur van politie-rijksrecherche*) Van Dujvenvord je zadužen da izvrši istragu. U svom izveštaju navodi da je nakon 13:30h 20. jula 1998. policijska uprava Amsterdam/Amsteland izvršila jedino „perifernu“ krivičnu istragu slučaja Moravije Ramsahaija na zahtev Državnog odeljenja za krivične istrage. O nalazu je obavestio javnu tužiteljku De Vries, koja je bila zadužena za krivične istrage koje se vode u policijskoj stanici Flierbosdref.

88. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je saslušao nekoliko svedoka, od kojih su nekoliko već bili ispitali službenici policijske uprave Amsterdam/Amsteland. Izjave dajemo u skraćenom obliku u donjem tekstu.

(a) *G. Van den Hojvel*

89. G. Petrus van den Hojvel je saslušan po drugi put 21. jula 1998. godine, ovog puta od strane detektiva glavnog nadzornika Van Dujvenvorda.

90. U dodatku prethodnoj izjavi, g. Van den Hojvel je opisao ono što je video s terase na petom spratu solitera. Video je uniformisanog policajca kako trči prema ulazu. Video je muškarca tamne boje kože kako se kreće prema policajcu iz ulaza. Čovek je hodao veoma sporo, brzinom puža. G. Van den Hojvelu se učinilo da policajac pokušava da uhvati čoveka za levu ruku. Čovek tamne boje kože je napravio pokret kao da želi da odbije policajca. Udario je policajca, koji se zateturio, a čovek tamne boje kože je onda prošao pored njega.

91. Nakon što je prošao pored policajca, čovek tamne boje kože je izvukao automatski pištolj ili revolver, u svakom slučaju pištolj, i držao ga u desnoj ruci. Ruku je držao pod uglom nadole, usmerivši pištolj prema tlu, i pokušao je da nastavi dalje. G. Van den Hojvel nije video policajce kako izvlače svoje pištole. Kako se uplašio od pištolja koji je bio izvukao čovek tamne boje kože i u nameri da izbegne da ga pogodi zalutali metak, čučnuo je i sakrio se. To znači da nije neposredno video ispaljivanje metka, ali je uzvik „Baci ga“ čuo nekoliko puta.

(b) *Pozornik Brons*

92. Pozornika Bronsa, koji je tada već bio pod istragom kao osumnjičeni za izvršenje krivičnog dela, službeno je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Duj-

venvord popodne dana 22. jula 1998. godine. Saslušanju je prisustvovao advokat pozornika Bronsa, [g. Van Kleef (*Kleef*)], i pozornika Bultstre [...].

93. Pozornik Brons i pozornik Bultstra su bili izvršili par zadataka i bili su na putu natrag u policijsku stanicu. Nalazili su se u obeleženom policijskom vozilu, a pozornik Brons je bio vozač. Primili su poziv preko radija o krađi mopeda. Obavešteni su o modelu mopeda i njegovoj boji, a dobili su i okviran opis lopova i pravac u kome je pobegao. Nisu obavešteni da je bio naoružan.

94. Vozeći u pravcu o kome su obavešteni, policajci Brons i Bultstra su primetili moped i vozača koju su odgovarali opisu kako skreće prema ulazu u lift stambene zgrade 'Huigenbos'. To ih je iznenadilo, jer bi od njega očekivali da pokuša da izbegne hapšenje nakon što je primetio da ga prati policijsko vozilo.

95. Policajci Brons i Bultstra su se dogovorili da pozornik Bultstra nastavi za lopovom a da pozornik Brons parkira automobil. Pozornik Bultstra je otrčao prema ulazu držeći motorolu u ruci. Kada se pozornik Bultstra našao na oko dvadeset do dvadeset pet metara od ulaza, lopov se pojavio i pretrčao nekoliko koraka. Kada je video pozornika Bultstra stao je i podigao ruke i uzviknuo nešto nerazumljivo. Pozornik Bultstra je zgrabio lopova obema rukama i pokušao da ga okrene prema zgradi. Međutim, lopov je pružio otpor. Pozornik Bultstra je viknuo na njega, ali pozornik Brons nije mogao da čuje tačno šta.

96. Pozornik Brons je razumeo da se lopov neće predati i da je pozorniku Bultstri potrebna pomoć; izašao je iz kola i potrčao prema njima. Nalazio se na oko pet do sedam metara od njih kada je lopov uspeo da se otrgne i da se nađe na oko tri metra od pozornika Bultstre. Odjednom, pozornik Brons je ugledao lopova kako u ruci drži pištolj srebrne boje koji nije bio video kako vadi. Bio je to mali pištolj i bio je uperen prema zemlji. Pozornik Brons nije video da li je pištolj napet. Učinilo mu se da je pozornik Bultstra takođe video pištolj, jer je pozornik Bultstra napravio korak unazad, izvukao službeni pištolj i zauzeo odbrambeni stav. Čuo je kako pozornik Bultstra viče: „Baci pištolj. Ne budi glup, čoveče.“ („*Laat vallen dat wapen. Doe nou normaal man.*“), barem dva puta.

97. Lopov nije reagovao tako da odbaci pištolj, što je veoma iznenadilo pozornika Brons, budući da je pozornik Bultstra bio uperio svoje oružje u njega. Imajući u vidu da je lopov bio naoružan i da po svoj prilici nije nameravao da učini kako mu je rečeno, pozornik Brons je zaključio da je pozornik Bultstra ugrožen. Smatrao je veoma verovatnim da će lopov upotrebiti svoje oružje protiv pozornika Bultstre. Posmatrao je samo lopova. Video je jedino lopova, i to kako drži prst na obaraču. Pozornik Brons još nije smatrao za potrebno da izvadi svoj pištolj, jer ga je pozornik Bultstra već bio držao na nišanu. Ruka mu je bila blizu futrole, ali ne i na njoj.

98. Pozornik Brons je video lopova kako se okreće na desnu stranu, prema njemu, i kako prednji deo svog tela okreće prema njemu, na razdaljini od oko pet do sedam metara. Video je lopova kako podiže pištolj i usmerava ga u njegovom pravcu. U strahu da će lopov pucati na njega, pozornik Brons je munjevito (*bliksemsnel*) izvadio svoj pištolj iz futrole i odmah ispalio jedan metak na lopova. Nije imao vremena da cilja prema određenom mestu na telu. Bio je siguran da bi lopov pucao na njega da nije bio izvukao svoj pištolj i prvi pucao.

99. Pozornik Brons je pomislio da je pogodio lopova u gornjem delu grudnog koša. Tek kasnije je čuo da je lopova pogodio u vrat. Lopov je kratko vreme ostao na nogama; onda se zateturio i pao, ispustivši pištolj. Pokušao je da ustane, mlatarajući rukama. Pozornik Brons je nogom odgurnuo pištolj lopova kako bi ga sprečio da ga zgrabi.

100. Pozornik Bultstra je prišao čoveku dok je ležao na zemlji. Videvši da lopov više ne ugrožava nikoga, podigao je pištolj na gore.

101. Pozornik Brons je zvao policijsku stanicu motorolom i tražio da se pošalje hitna pomoć (*Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst*, „GG&GD“). Smatrajući da ih predugo nema, ponovo je pozvao stanicu i tražio da požure.

102. Pozornik Bultstra se pozabavio žrtvom. Za to vreme se pozornik Brons udaljio. Video je nekog čoveka kako pokušava da uđe u zgradu i zamolio ga da ne ulazi jer bi mesto trebalo da se izoluje zbog istrage.

103. Policajce Bronsa i Bultstru je u stanicu vratio kolega. Pozornik Brons je u stanici predao svoj pištolj. Policajcima Brons i Bultstra su pomoć i utehu pružile kolege i nadređeni, koji su ih obavestili o postupku koji sledi.

104. Pozornik Brons je ispalio samo jedan metak. Njegova namera nije nikako bila da ubije već samo da okonča situaciju u kojoj su bili ugroženi životi. Njemu se učinilo da nije imao izbor. Bio mu je veoma žao što je lopov izdahnuo.

(c) Pozornik Bultstra

105. Kao i pozornika Bronsa, pozornika Bultstru je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord dana 22. jula 1998. godine, u prisustvu advokata, g. Van Klefa.

106. On i pozornik Brons su se vraćali u policijsku stanicu Flierbosdref nakon izvršenja zadatka kada su radio vezom dobili obaveštenje da treći policajac pešice goni lopova koji je upravo bio ukrao moped. Čuli su opis mopeda i lopova, kao i pravac u kome je lopov bio krenuo. Činjenica da je lopov naoružan nije bila pomenuta. Krenuli su da presretnu lopova.

107. Videvši osobu i vozilo koji su odgovarali opisu kako se kreću prema određenom soliteru, odlučili su da parkiraju vozilo i da ga uhapsu. Dogovorili su se da pozornik Bultstra napusti kola odmah i krene za čovekom, nakon čega bi pozornik Brons zaključao auto i pridružio se pozorniku Bultstri.

108. Pozornik Bultstra je video čoveka na mopedu kako ulazi u ulaz zgrade. Kada se nalazio na oko dvadeset metara od zgrade, pozornik Bultstra je video čoveka kako istrčava iz ulaza. Kada je video pozornika Bultstru, čovek je uzviknuo: „Šta je sad? Šta je sad?“ („*En wat nou? En wat nou?*“) Ruke su mu visile pored tela. Dok je postavljao pitanje, nešto malo je podigao ruke. Pozornik Bultstra i čovek su se približili jedan drugom. Čovek je nakratko pogledao levo-desno, po svoj prilici tražeći način da izbegne hapšenje. Činilo se da će krenuti prema prolazu kroz zgradu, pa je pozornik Bultstra krenuo da ga presretne. Namera mu je bila da zgrabi čoveka i uhapsi ga.

109. Pozornik Bultstra je uhvatio čoveka za desnu ruku i sabio ga uz zid zgrade. Čovek mu je delovao agresivno zbog svog stava i govora, i izgledalo je kao da će se opirati hapšenju. Uspeo je da se otrgne i da se okrene. Onda je napravio dva koraka unazad, prema ulazu u zgradu. Ruke su mu bile blizu tela, telo mu je bilo nagnuto napred, a stav preteći.

110. Čovek je onda pomerio desnu ruku prema levoj strani grudi ili stomaku, kao neko ko namerava da odatle izvuče pištolj. Pogledao je pozornika Bultstru pravo u oči i rekao: „Šta je sad?“ („*En wat nou?*“). Pozornik Bultstra nije video da je zavukao ruku ispod odeće. Kada je video pokret, pozorniku Bultstri se učinilo da čovek odaje utisak nekoga ko se sprema da uzvadi vatreno oružje. Razum mu je govorio da bude na oprezu. Napravio je korak unazad i stavio desnu ruku na službeni pištolj, u isto vreme otkopčavši futrolu. Pištolj nije izvukao, ali se tako postavio da to može da učini u svakom trenutku. Kažiprst leve ruke je usmerio prema čoveku, i rekao: „Pokaži mi ruke. Ne budi glup.“ („*Laat je handen zien. Doe normaal.*“). Čovek je onda spustio ruku i zauzeo istu pozu kao i ranije, s rukama koje su visile pored tela. Ponovio je: „Šta je sad? Šta je sad?“ („*En wat dan? En wat dan?*“) i počeo da se odmiče od pozornika Bultstre. Telo mu je još uvek bilo nagnuto prema pozorniku Bultstri a očima ga je još uvek posmatrao. Pozornik Bultstra se nije pomerao.

111. Čovek je opet pomerio desnu ruku prema telu, na isto mesto kao i pre, i uzeo je nešto u ruku. Pozornik Bultstra nije mogao da vidi šta je to. Nakon što je čovek udaljio ruku od tela, pozornik Bultstra je video da je u šaci držao mali pištolj srebrne boje.

112. Situacija je već bila tako opasna da je pozornik Bultstra izvukao službeni pištolj kako bi se zaštitio. Čovekovo ponašanje ga je navelo na zaključak da

bi mogao da puca. Pozornik Bultstra je uhvatio službeni pištolj obema rukama, zauzeo odbrambenu pozu i pištolj usmerio prema čovekovim grudima. Seća se da je nekoliko puta viknuo „Baci ga“ („*Laat vallen*“). Možda je vikao i nešto drugo, ali se nije sećao da je vikao drugo osim „Ne budi glup. Baci ga.“ („*Doe normaal. Laat vallen.*“). Video je kako čovek ruku s pištoljem spušta niz telo, tako da je cev bila usmerena prema zemlji. Čovek je stalno stajao okrenut prema pozorniku Bultstri, s donekle raširenim nogama i s rukama nešto udaljenijim od tela nego ranije – to jest, nisu visile pored tela – i stalno je okretao ruke, tako da je i pištolj menjao pravac. Međutim, cev je uvek bila usmerena prema zemlji. Pozornik Bultstra je čovekovu pozu opisao kao pozu kauboja koji bi mogao da pripuca u bilo kom trenutku. Osetio se toliko ugroženim da je odlučio da puca ako čovek okrene pištolj prema njemu.

113. Koliko je mogao da se seti, ova situacija je trajala oko četiri sekunde, tokom kojih je on dva puta tražio od čoveka da baci pištolj. Čovek to nije učinio. Stvari su se odvijale veoma brzo; procenio je da od trenutka kada je uhvatio čoveka za ruku pa do pucanja nije prošlo više od petnaest do dvadeset minuta.

114. Pozornik Bultstra je video kako čovek odjednom reaguje na nešto. Još uvek u kaubojskoj pozi, čovek je napravio četvrtinu okreta ulevo. Pozornik Bultstra nije mogao da se seti koliko je to trajalo, ali u svakom slučaju jako kratko. Čovek je onda malo podigao desnu ruku s pištoljem, na način na koji se do tada nije bio ponašao. To je navelo pozornika Bultstru da pomisli sledeće: „Sada ću da pucam.“ Budući da je čovek podizao i šaku i ruku, pozornik Bultstra je bio ubeđen da namereva da puca; postepeno je napinjao mišiće desne ruke da povuče obarač službenog pištolja kada je na svojoj desnoj strani čuo prasak koji je prepoznao kao pucanj iz pištolja. Pomislio je: „[pozornik Brons] ga je pogodio.“ Pozornik Bultstra je smatrao da je toliko ugrožen da bi on pucao da pozornik Brons nije već bio pucao.

115. Pozornik Bultstra je odmah bio primetio da je čovek bio pogođen. Čovek je malo pomerio gornji deo tela. Onda su mu noge otkazale i pao je na zemlju. Dok je padao ispustio je pištolj. Pokušao je bezuspešno da ustane. Policajci Brons i Bultstra su mu prišli s dve strane a pištolje su još uvek držali uperene u njega. Nakon što je došao do čoveka, pozornik Bultstra je podigao službeni pištolj u vazduh i uhvatio čoveka za rame. Namera mu je bila da čoveka spreči da ustane i domogne se pištolja. Seo je pored čoveka. Čovek je ležao na zemlji s leđima pored kolena pozornika Bultstre. U tom trenutku je pozornik Bultstra video pozornika Bronsa kako mu prilazi s desne strane. Nije mogao da se seti da li je pozornik Brons još uvek držao službeni pištolj u ruci. Pozornik Brons je nogom odgurnuo čovekov pištolj tako da čovek ne bi mogao da dođe do njega.

116. Pozornik Brons je motorolom pozvao policijsku stanicu i tražio da se smesta pošalje hitna pomoć. Policajci Brons i Bultstra su mesto događaja ostavili u istom stanju sve dok drugi policajci nisu stigli. Pozornik Bultstra je jedino pomerao odeću čoveka kako bi ustanovio gde je bio pogođen. Bio je pogođen u vrat i majica mu je bila potpuno mokra od krvi. Pozornik Bultstra je pokušao da sazna kako se zove, ali mu čovek nije odgovorio. Čovek je krkljao. Nije mu bilo pomoći. Brzo je izdahnuo.

117. Pošto su pristigli drugi policajci, pozornike Bronsa i Bultstru su odvezli u policijsku stanicu u Flierbosdrefu i tamo su ostali izvesno vreme, oko tri sata, kako se činilo pozorniku Bultstri. Pozornik Brons je bio u obavezi da preda službeno oružje. Razgovarali su s jednim brojem kolega, uključujući i glavnog načelnika Van Riesena, s oblasnim načelnikom (*districtschef*) i ekipom za samopomoć (*zelfhulpteam*).

118. Pozornik Bultstra je naveo da je čovek potpuno kontrolisao situaciju (*zelf het scenario heeft bepaald*). Imao je priliku da ili uopšte ne potegne pištolj, ili da ga baci nakon što ga je izvukao. Pozornik Bultstra ga je nekoliko puta upozorio. On, međutim, nije odgovarao. Umesto toga, stajao je ispred pozornika Bultstre u pretećem stavu držeći pištolj spreman za trenutnu upotrebu. Pozornik Bultstra nije imao nikakav drugi izbor već da potegne službeni pištolj kako bi se odbranio. Situacija je bila tako opasna da bi pozornik Bultstra pucao kako bi onesposobio čoveka i tako uklonio pretnju po sebe a možda i druga lica. Dogodilo se da to nije bio potrebno, jer je pozornik Brons prvi pucao.

(d) *Gđa Rijsel*

119. Gđa Hena Emelita Rijsel (*Henna Rijssel*), saslušana 24. jula 1998, bila je socijalna radnica, koja je živela u Amsterdamu.

120. Ona i njena kćerka, gđa Sireta Mišel Lieveld (*Syreeta Michelle*), su se 19. jula oko 22 sata vraćale kući s festivala. U jednom podvožnjaku su morale da se sklone kako bi prošao moped koga je vozio, kako ga je opisala, mladić tamne boje kože bez kacige. Pratile su ga pogledom i videle kako je skrenuo prema jednom od ulaza velike stambene zgrade. Primetile se da je vozio neobično sporo, a od tog trenutka nisu dalje obraćale pažnju. Međutim, nešto kasnije su videle kako mladić izlazi iz ulaza dok je moped ostao u ulazu. Mada su bile dosta udaljene, vidik im je bio dobar, a mrak još nije bio pao.

121. Videle su mladića kako izlazi iz ulaza i policajca koji je trčao prema njemu. Onda su primetile policijski automobil koji do tada nisu bile ni čule ni videle.

122. Videle su kako mladić desnu ruku drži ili u jakni ili u majici. Ruka je bila na stomaku, neposredno iznad pojasa. Odlučile su da se približe, jer je bilo očigledno da se nešto događa.

123. Gđa Rijsel je videla kako mladić hoda prema policajcu. Videla je kako diže ruke kao da time hoće da kaže: „Šta hoćete?“. Nije čula da je neko nešto rekao. Policajac je zgrabio mladića za ruku i zavrnuo mu je iza leđa. Imala je utisak da je u pitanju bilo hapšenje. Videla je kako policajac pokušava da odgura mladića licem prema zidu. Međutim, mladić se otrgao.

124. Onda je videla mladića kako ponovo gura ruku pod majicu, na isti način kao i ranije. Nije videla da je nešto izvukao; ni u jednom trenutku nije videla da je mladić izvukao pištolj.

125. Policajac je ostao na mestu i nije se približavao mladiću. Mladić je koraknuo u stranu. Gđa Rijsel nije videla policajca kako izvlači pištolj.

126. Drugi policajac je stigao trčeći. Zaustavio se i stajao mirno na odstojanju od oko šest metara. Mladić je još uvek držao ruku u majici blizu pojasa. Onda je videla drugog policajca kako vadi pištolj i usmerava ga prema mladiću. Čula je jedan uzvik „Baci ga“ („*Leg neer*“), kako joj se učinilo od strane policajca koji je držao mladića na nišanu. To se dogodilo nakon što je policajac izvadio pištolj. Neposredno nakon uzvika „Baci ga“ je čula zvuk jednog pucnja. Mladić je odmah pao na zemlju.

127. Gđa Rijsel je kategorično tvrdila da ni u jednom trenutku nije videla mladića kako usmerava pištolj ili bilo šta drugo prema policajcu. Seća se da je ruku držao ispod majice, blizu pojasa na pantalonama. Bila je sigurna u to, uprkos brzini događaja.

128. Odmah nakon pucnja je potrčala prema mestu na kome je mladić pao. Viknula je na policajca: „Videla sam šta si uradio. To je čovek.“ („*Ik heb gezien wat jullie hebben gedaan. Het is een mensenkind.*“).

129. Policajac je potražio mladićev puls. Ruka mu je bila sasvim mlitava.

130. Stiglo je još policajaca, od kojih je jedan na motorciklu tražio izjavu od nje. Ona je to odbila jer nije želela da dâ izjavu koja bi mogla da se upotrebi protiv mladića i zato što bi njene reči mogle da se pogrešno protumače. Policajcu i njegovoj kolegini koji su postavljali policijsku traku oko mesta događaja je rekla da nije bilo potrebno da izoluju tako veliku površinu. Jedan policajac ju je optužio da pokušava da izazove svađu i rekao joj da ona ne zna šta je prouzrokovalo incident. Odgovorila je da ne zna šta je izazvalo incident ali da zna šta se dogodilo, i pitala da li policija nije bila u obavezi da ispali hitac upozorenja pre nego što puca u čoveka. Bila je uznemirena i možda je rekla i više od toga.

131. Gđa Rijsel se 20. jula 1998. vratila na mesto gde je mladić ubijen da ostavi buket cveća. Tamo je naišla na njegovu porodicu i razgovarala s njima. Rekli su joj da su angažovali advokata, g. Hamera, i ona im je ostavila svoj broj telefona. Kasnije ju je g. Hamer pozvao i zamolio da dâ izjavu glavnom nadzorniku policije Van Dujvenvordu.

(e) *Gđa Lieveld*

132. Gđa Sireta Mišel Lieveld, saslušana 24. jula 1998. godine, bila je učesnica rođena 1983. godine, kćer gđe Rijsel. Uveče 19. jula, oko 22 sata, njih dve su se vraćale kući pešice s festivala „Kvako“. Dok su prolazile kroz pešački prolaz je pored njih prošao mladić na mopedu. Mladić je bio obučen u crno. Nije bio potpuno tamne boje. Kosa mu je bila ravna. Nije imao kacigu. Gđa Lieveld nije mogla da opiše moped.

133. Mladić je skrenuo sa staze i preko trave krenuo prema zgradi ‘Huigenbos’. Gđa Lieveld nije videla da je s mopedom ušao u ulaz.

134. Majka gđe Lieveld je onda rekla: „Pazi, stiže policija.“ Gđa Lieveld je videla policajca kako stoji ispred zgrade, blizu mladića. Ona i majka su krenule prema njima. Gđa Lieveld je videla policajca kako pokušava da uhapsi mladića, držeći ga za ruku i gurajući licem prema zidu. Međutim, mladić se otrgao. Napravio je pokret rukama kao da hoće da kaže: „Šta hoćete od mene?“

135. Mladić je jednu ruku – gđa Lieveld nije mogla da se seti koju – pomerio prema pojasu. Činilo se da tu drži pištolj, ali je on po svoj prilici blefirao.

136. Dotrčao je drugi policajac. Gđa Lieveld je čula uzvik „Baci ga“; čula ga je samo jednom. Videla je kako oba policajca drže pištolje. Videla je da je prvi policajac, koji je pokušao da uhapsi mladića, izvadio pištolj, ali nije primetila da ga je bio uperio prema mladiću. Nije videla da mladić drži pištolj ili bilo šta slično.

137. Drugi policajac je takođe držao službeni pištolj u ruci. Usmerio ga je prema mladiću. Učinilo joj se da je hitac bio ispaljen odmah nakon uzvika „Baci ga“. Nakon pucnja se mladić malo okrenuo i onda pao. Videla je da je nešto ispustio; mislila je da je to mobilni telefon. Kasnije, nakon što je prišla mestu događaja, videla je mobilni telefon kako leži blizu mladića; pretpostavila je da ga je bio ispustio mladić.

138. Gđa Lieveld nije mogla tačno da proceni razdaljinu od mesta na kome je stajala do mesta gde je mladić pao, ali nije bilo sasvim blizu. Stvari su se dogodile jako brzo – čak munjevito.

139. U zapisniku razgovora je navedeno da je svedokinja izjavu dala u prisustvu majke, zbog svog emotivnog stanja.

(f) *G. Van Rij*

140. G. Merlijn van Rij, saslušan 24. jula 1998, bio je učenik rođen 1982. godine sa stanom u zgradi ‘Huigenbos’.

141. On je 19. jula 1998. godine, oko 22 sata, bio kod kuće s ocem, u dnevnoj sobi stana na prvom spratu. Noć je bila topla i prozori su bili otvoreni.

142. U jednom trenutku je čuo nekoga kako jednom viče „Stani“. Posle ne više od sekunde čuo je prasak iz pravca ulaza u zgradu koji je zvučao kao pucanj pištolja. Imajući u vidu uzvuk „Stani“, koji nije zvučao kao da bi ga uzviknuo kriminalac, zaključio je da je metak bio ispalio policajac. Želeo je da ode i vidi šta se događa, ali mu majka nije dozvolila jer je smatrala nekulturnim da gleda tuđu nevolju. Nešto kasnije je otac izveo psa i video veliki broj policajaca i telo ispod čaršava.

(g) G. Ostburg

143. G. Metju Jiri Ostburg (*Matthew Oostburg*), saslušan 24. jula 1998. godine, bio je učenik rođen 1983. godine.

144. On se 19. jula 1998. godine, oko 22h, s ocem vraćao pešice s mesta gde je održan festival „Kvako“ prema zgradi ‘Huigenbos’, gde je živela devojka njegovog oca. Primetili su policajce na motorciklima kako nekoga ili nešto traže.

145. Trenutak pre nego što su ušli u pešački podvožnjak čuli su zvuk za koji je otac g. Ostburga rekao da je pucanj iz pištolja. Zvuk je došao iz pravca zgrade ‘Huigenbos’. Videli su policajce kako se kreću prema zgradi ‘Huigenbos’ ali su bili predaleko da bi videli šta se dogodilo.

146. Na putu prema zgradi ih je zaustavila policija, koja je izolovala mesto događaja.

147. Nakon što su u zgradu ušli kroz drugi ulaz, otišli su na prvi sprat i g. Ostburg je pogledao na dole. Video je mladića tamne boje kože kako leži nepokretno ispred ulaza u zgradu. Video je mali pištolj boje metala kako leži pored mladićevih stopala. Čuo je druge kako govore da su prvo bili mislili da je mladić vadio mobilni telefon a da je policija pucala nakon što je pogrešno zaključila da je to bio pištolj. Ali to je sigurno bio pištolj.

148. G. Ostburg i drugi su zaključili da je mladić izvukao pištolj i okrenuo ga prema policiji a da su policajci zbog toga pucali.

149. Kasnije je video dolazak hitne pomoći. Builo je jasno da je mladić bio mrtav jer su ga bili pokrili belim čaršavom.

(h) Pozornik Bonstra

150. Pozornika Bonstra je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord 27. jula 1998.

151. On je naveo da on i kolega pozornik Deker nisu znali da je Moravia Ramsahai naoružan. Njemu i kolegi Dekeru je prišao mladić tamne boje kože koji ih je zamolio da krenu za njim i otrčao. On i pozornik Deker nisu odmah krenuli, pa se mladić okrenuo i mahnuo im da ga prate. Zaključili su da se nešto

dogaća pa su krenuli za njim. Pozornik Deker, koji je bio bliže mladiću od pozornika Bonstra, te je s njim pričao. Pozornik Deker je takođe bio taj koji je radio vezom javio broj tablica mopeda a moguće i njegovu boju, kao i njihovu tačnu lokaciju i pravac u kome su bili krenuli s mladićem, ali on nije mogao da se seti da li je pozornik Deker opisao lopova.

152. Nakon što se moped izgubio iz vida, čuli su preko radija da se kod zgrade 'Huigenbos' dogodila pucnjava. Policajci Bonstra i Deker su krenuli tamo da pomognu. Neznajući da je osoba koja je bila ukrala moped bila naoružana, nisu povezali pucnjavu s krađom.

153. Tek pošto su s vlasnikom mopeda bili stigli do mesta gde se dogodio incident, i vlasnik prepoznao svoj moped, oni su ga upitali šta se tačno bilo dogodilo. Tada im je vlasnik mopeda rekao da mu je moped bio otećen uz pretnju pištoljem. Pozornik Boonstra mu je onda rekao da je to trebalo da kaže ranije („*Dat had je wel eens eerder mogen zeggen.*“).

154. Pozornik Deker je pozorniku Bonstri kasnije rekao da ni on nije znao da je lopov nosio pištolj i da je bio isto tako ljut zato što mu to nije bilo predočeno. Obojica su smatrala da su imali sreće što na njih nije pucano tokom potere.

(i) *G. Hoeseni*

155. G. Hoesenija je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord 31. jula 1998. Zamoljen je da da još jednu izjavu o tome kada je bio pomenuo vatreno oružje pozorniku Dekeru.

156. G. Hoeseni je rekao da mu je moped bio ukraden na mestu gde se održavao festival „Kvako“ 19. jula 1998. između 21 i 22h. Mladić tamne boje kože mu je oteo moped uz pretnju pištoljem. Pištolj je prepoznao na fotografiji pod brojem 10 (vidi dole za opise fotografija) kao pištolj kojim mu je bilo prećeno. Bio je primetio da je pištolj bio napet i spreman da opali. To ga je bilo uplašilo i on je predao moped.

157. Uočivši dva policajca, pritrčao im je i zamolio da krenu za njim. Oni su to uradili odmah, ali tek nakon što im je bio mahnuo po drugi put. Dok su trčali on im je rekao o krađi mopeda i dao im polis osiguranja mopeda i opis mopeda i lopova.

158. G. Hoeseni im je o pištolju rekao dok im je predavao polis osiguranja.

159. Kada je preko policijske motorole čuo da je došlo do pucnjave, odmah ju je povezao s otimanjem njegovog mopeda. U tom trenutku je rekao policajcima da je lopov imao mali pištolj srebrne boje.

(j) G. Čitani (*Chitanie*)

160. G. Vladimir Mohamed Abzel Ali Čitani (*Wladimir Mohammed Abzell Chitanie*), koga je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord 3. avgusta 1998, bio je državni službenik rođen 1945. godine.

161. On je 19. jula 1998. godine, oko 22h, vozio svoj automobil ulicom Huntumdref (*Huntumdreef*). U retrovizoru je video obeleženo policijsko vozilo kako vozi za njim. Policijsko vozilo je odjednom stalo, iz njega je istrčao policajac i krenuo u pravcu ulaza u zgradu 'Huigenbos'. Pomislivši da se nešto događa, g. Čitani je odlučio da pogleda. Parkirao je automobil, izašao i krenuo prema ulazu prema kome je policajac bio krenuo. Ulično osvetljenje je bilo uključeno. Bio je sumrak. Procenio je da je između njega i ulaza u zgradu 'Huigenbos' bilo između 75 i 100 metara.

162. Video je mladića starog oko 20 godina, obučenog u crno, kako izlazi iz ulaza u zgradu. U ulazu nije video nikakav moped. Nasuprot mladiću, na oko šest metara od njega, stajao je policajac. Policajac je uperio pištolj u mladića. Mladić je držao predmet tamne boje, g. Čitani nije mogao tačno da vidi šta, u desnoj ruci i bio ga je uperio prema policajcu. Policajac je jednom rukom mahnuo mladiću, po svoj prilici mu time naredivši da iz ruke baci šta god je bilo u njoj, dok je drugom rukom držao mladića na nišanu svog pištolja. Budući da je bio predaleko, nije čuo ništa izgovoreno ili viknuto. Video je mladića kako nepoznati predmet odbacuje desnom rukom.

163. Dok je prvi policajac držao mladića na nišanu, g. Čitani je video kako mu pritrčava kolega, po svoj prilici u nameri da mu pomogne. Drugi policajac je svoj pištolj držao obema rukama i uperio ga prema mladićevoj glavi. Istog trenutka je čuo pucanj. Metak je ispaljen nakon što je mladić odbacio predmet. Događaji su se odvijali veoma brzo: između odbacivanja predmeta i pucnja prošlo je bilo tek nekoliko delića sekunde. Mladić je načinio nekoliko pokreta u pravcu stuba sa svetiljkom i onda se srušio.

164. U tom trenutku je izbila panika. Policajci su pristizali u automobilima i na motorciklima. Nakon pucnjave se nekoliko ljudi pridružilo g. Čitaniju. Policija im je naredila da odstupe; g. Čitani i ostali su onda napustili to mesto. G. Čitani je pitao jednog policajca zašto nije bila pozvana hitna pomoć. Policajac je odgovorio: „Pobrinućemo se za to kasnije.“

165. Nakon što je ušao u zgradu 'Huigenbos' i posmatrao mesto događaja s drugog sprata, g. Čitani je video žrtvu pokrivenu belim čaršavom. Video je pištolj kako leži pored tela. Od prolaznika je čuo da je mladić bio odbacio mobilni telefon, ali on nije bio video to.

166. G. Čitaniju je trebalo oko šest do sedam minuta da stigne do drugog sprata zgrade. Video je kako se postavljaju markere s brojevima i snimaju fotografije. Izgledalo je kao da nije trebalo da prolaznici vide šta se događa jer su policajci držali veliki čaršav iznad tela a snimanje je obavljano ispod njega. G. Čitani je pomislio da je mladić možda još uvek živ, jer je čuo nešto kao krkljanje, kao da je mladiću grlo puno krvi.

167. G. Čitani je procenio da je hitnoj pomoći bilo potrebno trideset ili više minuta da stigne. Video je osobu s medicinskom opremom kako pregleda žrtvu, zajedno s osobom koja je izgledala kao da je javni tužilac.

168. G. Čitani je bio mišljenja da je svaka pretnja koja je postojala nestala tog trenutka kada je mladić bio odbacio predmet. Događaje koju su prethodili nije bio video.

(k) Pozornik Brons

169. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je 3. avgusta 1998. upoznao pozornika Brons s izjavom svedoka Čitanija o tome da je Moravia Ramsahai bio nešto odbacio pre nego što je smrtno ranjen. Pozornik Brons je to negirao. Imajući u vidu pretnju koju je lopov predstavljao, pozornik Brons je veoma pažljivo posmatrao ruke lopova. Sve dok lopov nije bio izvukao pištolj, nije imao ništa u rukama.

(l) Pozornik Deker

170. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je 3. avgusta 1998. tražio od pozornika Dekera dopunske informacije o time kada je saznao da je moped bio otet uz pretnju pištoljem.

171. G. Hoeseni je pozorniku Dekeru bio rekao da je bio strgnut s mopeda ali nije pomenuo činjenicu da je korišćeno vatreno oružje. I on i pozornik Boonstra su dakle zaključili da je bila upotrebljena samo fizička sila.

172. G. Hoeseni je odmah pozorniku Dekeru dao polisu osiguranja za moped bez da mu je to bilo traženo, a istovremeno je i opisao lopova. Pozornici Deker i Boonstra su onda zajedno s g. Hoesenijem počeli da trče za lopovom. Međutim, izgubili su ga iz vida. Pozornik Deker je onda radio vezom javio pretpostavljeni pravac bega lopova i broj tablica na mopedu.

173. Ni u jednom trenutku dok su trčali nije čuo g. Hoesenija kako kaže da je lopov bio naoružan. Ipak je primetio da je g. Hoeseni bio preplašen i govorio mekanim glasom. Bilo je dakle sasvim moguće da je g. Hoeseni bio pomenuo činjenicu ali da je on nije čuo dok su trčali.

174. Tek pošto su čuli izveštaj o pucnjavi, pozornik Deker je čuo g. Hoesenija kako kaže: „Imao je mali pištolj srebrne boje.“ Krenuli su prema zgradi

'Huigenbos'. Pozornik Deker je pitao g. Hoesenija: „Zašto nam to niste ranije rekli?“ ali g. Hoeseni nije dao jasan odgovor. Izgledao je kao da je veoma veoma potresen.

175. Pozornici Deker i Bonstra su kasnije govorili da su imali sreće da nije pucano na njih. Da je pozorniku Dekeru bilo rečeno u nekom ranijem trenutku da je lopov koristio pištolj da ukrade moped, taj bi podatak prosledio odmah i pre bilo čega drugog. Pored toga, on i pozornik Boostra ne bi ni trčali za lopovom: nadzorna dužnost na festivalu je zahtevala nenaoružano prisustvo.

(m) Pozornik Bultstra

176. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je tražio od pozornika Bultstre da se izjasni o izjavi svedoka Čitanija 4. avgusta 1998. Pozornik Bultstra se saglasio da bude saslušan bez prisustva advokata.

177. Pozornik Bultstra je smatrao ne mnogo verovatnim da bi g. Čitani mogao da parkira automobil i pešice se vrati do mesta sa koga je tvrdio da je posmatrao događaj za tako kratko vreme. Samom pozorniku Bultstri je bilo potrebno do deset sekundi da pretrči pedeset metara od mesta gde je bilo parkirano policijsko vozilo do Moravije Ramsahajia i pozornika Bronsa.

178. Izgledalo je da g. Čitani nije stigao da vidi gušanje s Moravijom Ramsahajem; on to nije pomenuo u svojoj izjavi. To bi odgovaralo razdaljini od mesta gde je g. Čitani parkirao automobil do mesta događaja.

179. Nije bilo tačno da je pozornik Brons držao službeni pištolj u jednoj ruci. U odbrambenom stavu su za držanje pištolja potrebne obe ruke. Pozornik Brons jeste mahao rukom, ali se to bilo dogodilo pre nego što je Moravia Ramsahai izvukao svoj pištolj.

180. Moravia Ramsahai nije u rukama imao ništa do trenutka kada je izvukao pištolj. Ali on pištoljem nije ciljao u pozornika Bultstru; pištolj je držao prema zemlji. Pištolj mu je stalno bio u ruci. Definitivno nije bio odbacio ništa niti pustio da mu ispadne iz ruke. Pištolj je ispustio tek nakon što ga je pozornik Brons pogodio, ali i tada tek u trenutku dok je padao na zemlju.

181. Pozornik Bultstra je motorolu držao u ruci dok je napuštao vozilo. Držao ju je u ruci sve dok je nije ispustio. Nije mogao da se seti kada se to dogodilo, ali mora da je bilo pre izvlačenja pištolja jer odbrambeni stav zahteva korišćenje obe ruke za držanje pištolja. Nije mogao da se seti ni da li je već bio ispustio motorolu tokom gušanja. On ju je, međutim, kasnije video kako leži na zemlji, na oko 60 santimetara od grudi Moravije Ramsahajia. Ostavio ju je na istom mestu.

182. Hitna pomoć je bila pozvana odmah, i to ne jednom već dva puta. Pozornik Bultstra nije video kada je stigla. Dotle su njega i pozornika Bronsa već

bili odvezli u policijsku stanicu, nakon što su pet do sedam minuta bili proveli na mestu događaja.

183. Pozornik Bultstra je čuo samrtno krkljanje Moravije Ramsahaija. Ono je već bilo prestalo pre nego što su on i pozornik Brons otišli. Pozorniku Bultstri je izgledalo kao da se pluća Moravije Ramsahaija pune krvlju, ali pozornik Bultstra nije mogao ništa da učini da to zaustavi.

(n) G. Van den Hojvel

184. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je odlučio da g. Petrusa van den Hojvela sasluša ponovo u svetlu izjave g. Čitanija. To je učinio 4. avgusta 1998.

185. G. Van den Hojvel je ponovio da je on posmatrao samo čoveka tamne boje kože s pištoljem. Sasvim jasno je video čoveka tamne boje kože kako drži pištolj u desnoj ruci, usmerivši ga na dole. Druga ruka čoveka tamne boje kože je bila prazna.

186. G. Van den Hojvel nije video sam hitac, jer se bio sakrio iza ograde. Pogledao je odmah nakon što je metak bio ispaljen. To je bilo samo trenutak kasnije. Nije video kako pištolj čoveka tamne boje kože pada na zemlju. U trenutku kada je g. Van den Hojvel pogledao, pištolj je ležao na zemlji, pored čoveka tamne boje kože, kao što se videlo na fotografiji smiljenoj na licu mesta. Pištolj koji je prikazivala druga fotografija je bio veoma sličan onome koga je g. Van den Hojvel video u ruci čoveka tamne boje kože.

187. Što se tiče ostalog, g. Van den Hojvel je potvrdio svoje ranije navode.

(o) Pozornik Van Dongen

188. Policijskog pozornika Bruina Jana van Dongena je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord 4. avgusta 1998. On je vozio policijski automobil s policijskim psom ulicom Huntumdref. Pozornik Van Dongen je čuo da je na festivalu „Kvako“ ukraden moped i čuo i opis mopeda i lopova. Počeo je da traži lopova. Nije bilo javljeno da je u pitanju bila oružana pljačka.

189. Pozornika Van Dongena je prestiglo drugo policijsko vozilo. Prepoznao je vozača. To je bio pozornik Brons. Video je auto kako staje i iz njega izlazi suvozač.

200. Parkirao je svoje vozilo i izašao. Dok je izlazio video je pozornika Bronsa kako izlazi iz svojih kola. Dok je otvarao zadnja vrata da pusti psa, pozornik Van Dongen je čuo pucanj iz pištolja iz pravca zgrade ‘Huigenbos’. Pas je na taj zvuk burno reagovao. Bilo je neophodno da se s psom postupi naročito pažljivo jer je u stanju uzbuđenja bilo moguće da napadne prolaznike.

201. Naišao je na pozornika Bronsa i pitao ga šta se dogodilo. Pozornik Brons je odgovorio da je na policiju bio uperen pištolj a da je hitac ispalila policija, ali nije naveo ko je ispalio metak.

202. Pozornik Van Dongen je krenuo do žrtve, koja je ležala na zemlji, ali je držao rastojanje od oko dva metra zbog toga što nije znao kako bi pas mogao da reaguje. Žrtva je bila nepokretna, osim što je otvorio i zatvorio usta nekoliko puta. Pozornik Van Dongen nije čuo nikakav hropac.

203. Kada je pozornik Van Dongen stigao na lice mesta, na njemu su se nalazila samo dvojica pozornika i žrtva. Nije video nikoga drugog u blizini. Pas bi bio reagovao da je neko drugi bio u blizini.

(p) Gđa Hup

204. Gđu Lambertinu Helenu Hup je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord 5. avgusta 1998. Ona je upravljala vozilom hitne pomoći koje je poslato da pokupi Moraviju Ramsahaija nakon što je bio pogođen metkom.

205. U 22:02h, posada vozila je dobila nalog da krene do zgrade 'Huigenbos' jer je tamo neko bio pogođen metkom. Vozilo je krenulo u 22:04h a na lice mesta stiglo u 22.14h – u dozvoljenom roku od 15 minuta.

206. Gđa Hup i drugi član tima, g. Van Anđel, su izvadili nosila i predali ih policajcima. Gđa Hup i g. Van Anđel su onda pokupili opremu i potrčali prema žrtvi. Pored žrtve je ležao mali pištolj srebrne boje, koji su ona i g. Van Anđel gledali da ne dodiruju dok su obavljali svoj posao.

207. Gđa Hup nije čula hropac žrtve ili bilo koji drugi zvuk. Pomogla je g. Van Anđelu dok je pružao prvu pomoć. Priključili su žrtvu na EKG. G. Van Anđel je proverio reagovanje zenice oka tako što je uperio svetlo u oba oka, ali nije bilo nikakve reakcije. Takođe je ustanovio da nema pulsa niti daha. Iz podataka koje je prikupio na taj način, g. Van Anđel je zaključio da je žrtva preminula na licu mesta.

208. Gđa Hup i g. Van Anđel su videli ranu na mestu gde je metak bio ušao, na desnoj strani vrata. Nisu videli izlaznu ranu.

209. Gđa Hup i g. Van Anđel su onda telo prekrili belim čaršavom. Onda su neko vreme razgovarali s policajcima. Nisu pomerali telo, koje je kasnije odvezlo posebno vozilo.

(q) G. Van Anđel

210. G. Lendert van Anđel (*Leendert*), medicinski tehničar, bio je drugi član posade vozila hitne pomoći kojim je upravljala gđa Hup. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord saslušao ga je 5. avgusta 1998.

211. Oko 22:02h su dobili nalog da odu do zgrade 'Huigenbos' gde je neko bio pogođen metkom. Rečeno im je i kojim putem da idu. Krenuli su u 22:04. Plavo rotaciono svetlo i sirena su bili uključeni stalno. Na lice mesta su stigli u 22:14.

212. Gđa Hup i on su otrčali do žrtve. Nosila su poneli policajci, a on i gđa Hup su poneli ostalu opremu.

213. Policajac im je rekao da je mladić bio pogođen metkom. Video je ulaznu ranu na vratu ali ne i izlaznu ranu. Sasvim blizu žrtve je ležao mali pištolj. G. Van Anđel nije primetio policijsku motorolu na zemlji.

214. Žrtva nije pokazivala znake života. Nije bilo hropca. G. Van Anđel je proverio znake života i ustanovio (uz pomoć EKG) da nema srčane funkcije, niti reakcije zenice oka. To ga je, uz ranu od metka, navelo da zaključi da je mladić mrtav. Nakon što je nakratko preneo jednom policajcu da više ništa nije moglo da se uradi, on i gđa Hup su telo pokrili belim čaršavom.

215. G. Van Anđel i gđa Hup su se vratili u vozilo hitne pomoći i javili da su spremni da nastave dežurstvo u 22:35. Telo je odneseno kasnije.

(r) *Mr Pel*

216. G. Džon Pel (*John*), koga je detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord saslušao 7. avgusta 1998, bio je forenzički istražitelj policije (*technisch rechercheur*). On je bio dežuran uveče 19. jula 1998. Naloženo mu je da ode do zgrade 'Huigenbos' gde je bilo došlo do pucnjave. Na lice mesta je stigao nakon što je vozilo hitne pomoći bilo otišlo. Kada je stigao, video je beli čaršav prebačen preko žrtve i pištolj koji je ležao na zemlji.

217. G. Pel i kolega, g. Poping (*Popping*), identifikovali su dokaze i obeležili ih oznakama s brojevima pre nego što su ih fotografisali. Pregledao je telo žrtve, posebno njegove ruke za tragove baruta (*schotrestbemonstering*). To je zahtevalo da se podigne čaršav kojim je telo bilo prekriveno.

(s) *Gđa Jalink*

218. Gđu Helenu Milianu Jalink (*Hèlena Miliana*) je saslušao detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord 11. avgusta 1998. Ona je bila sestra bake Moravije Ramsahajja.

219. U ponedeljak 20. jula 1998, jedna od Moravije Ramsahajjevih tetaka joj je bila rekla da je Moravia bio ukrao moped i da ga je zbog toga ubila policija. Između 18:00 i 19:00 to veče su ona i drugi rođaci pokojnika održali molitvu na mestu događaja.

220. Tokom molitve, njoj su predstavljene dve osobe koje su navodno bile videle događaje. Rekli su joj da su iz automobila dok su prolazili videli parkirani

policijski automobil s otvorenim vratima, jednog policajca kako stoji blizu zgrade 'Huigenbos' i drugog kako trči u istom pravcu. Videli su mladića koji je po svojoj prilici bio izašao iz ulaza u zgradu kako hoda s podignutim rukama. Nije joj bilo rečeno koliko visoko je bio podigao ruke, ali da ih jeste bio podigao. Nisu joj rekli o bilo kakvoj fizičkoj borbi između mladića i policajca. Nisu joj bili rekli da je prvi policajac držao mladića na nišanu svog pištolja. Drugi policajac, onaj koji je dotrčao, pucao je i oborio mladića. Nisu videli da mladić ima bilo kakvo vatreno oružje; to su kategorično tvrdili. Videli su kako mladića pogađa metak i kako pada. Videli su ga pokrivenog čaršavom.

221. Neki od prisutnih su pomenuli mobilni telefon za koji je policija rekla da je bio pištolj.

222. Dve osobe koje su tvrdile da su videle pucnjavu su se nećkale kada su upitane da li bi dale izjavu policiji. Rekli su da bi radije razgovarali se advokatom. U tu svrhu je dogovoren sastanak s g. Hamerom, zastupnikom podnosioca predstavke u postupku pred ovim Sudom, ali se oni nisu pojavili. Gđi Jalink je rečeno da su otputovali u Nemačku.

223. Ovo dvoje su bili Romi koji su govorili nešto holandskog i engleskog. Gđa Jalink nije znala zašto nisu bili voljni da saraduju u potpunosti.

(t) G. Čitani

224. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je saslušao g. Čitanija po drugi put 17. avgusta 1998.

225. G. Čitani je ponovio da nije video nikakvo gušanje žrtve s prvim policajcem.

226. Upitan da li je video policajca s psom, odgovorio je da je obraćao pažnju samo na to što se događalo na mestu gde je ležala žrtva a drugo nije gledao. Jeste, međutim, video policajce s psima; ali nije mogao da se seti koliko ih je bilo. Bilo je i građana s psima. Nijedan policajac s psom nije bio prošao pored njega dok je stajao u mestu i posmatrao događaje iz daljine.

227. G. Čitani se seća da mu je jedan policajac rekao da će „oni“ – to jest policija – odlučiti kada će doći hitna pomoć; da mada žrtva nije više bila u stanju da priča, „oni“ bi to mogli; i da je bilo i drugih ranjenih lica koja su bila pobjegla.

228. G. Čitani je video Rome i bilo mu je rečeno da su oni sve videli. Međutim, oni neće saradivati jer su bili članove kriminalne bande.

(u) Podnosioci predstavke

229. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je 7. avgusta 1998. saslušao podnosioca predstavke. Oni su mu rekli da nisu znali da je Moravia Ramsa-

hai posedovao pištolj i da nisu ni mogli da zamisle da bi to bio slučaj. Ali Moravia Ramsahai jeste posedovao mobilni telefon, od koga nije bilo ni traga ni glasa. Treći podnosilac je detektivu glavnom nadzorniku Van Dujvenvordu rekao da je čuo za dvoje Roma koji su bili videli događaj, ali koji nisu bili voljni da svedoče jer su u Holandiji boravili nezakonito.

4. Obdukcija i toksikološki pregled

230. Obdukciju tela Moravije Ramsahaija je obavio 20. jula 1998. patolog Forenzičke laboratorije (*Laboratorium voor Gerechtelijke Pathologie*) u gradu Risvijku (*Rijswijk*). Patolog je sačinio iscrpan izveštaj prema kome je Moraviju Ramsahaija pogodio jedan metak u predeo vrata. Metak je pokidao važne krvne sudove i organe, uključujući brahiokefalnu arteriju i venu, kao i desno plućno krilo. Te povrede su i dovele do smrti Moravije Ramsahaija.

231. Prema izveštaju toksikološkog pregleda (od 23. decembra 1998), uzorak krvi uzet iz tela Moravije Ramsahaija sadržao je 0,85 miligrama alkohola po litru, uzorak mokraće 1,51 miligrama po litru, u staklenoj masi levog oka je bilo 1,53 miligrama po litru, a u desnom oku 1,55 miligrama po litru. U početku je postojala sumnja da su u mokraći prisutni amfetamini, ali kasnijim ispitivanjima to nije potvrđeno. Od drugih supstanci pronađenih u mokraći bilo je psilocina (alkalno jedinjenje koje se nalazi u nekim halucinogenim pečurkama – porodice *Psilocybe* – opšte poznatim pod imenom „magične pečurke“). Koncentracija psilocina u krvi je bila previše niska da bi mogla da se ustanovi.

232. Obdukcijom izveštaju u obliku u kome se nalazi u istražnom dosijeu nisu priložene nikakve fotografije ili crteži.

5. Druge istražne radnje

233. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je 29. jula 1998. telefonom pozvao Kraljevski holandski meteorološki institut i pitao kakvo je vreme bilo 19. jula uveče. Dobio je sledeće podatke:

„Topao dan i veče; relativno jake oblačnosti

21:45 zalazak sunca

22:00 sumrak

22:30 mrak.“

234. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je 30. jula 1998. saslušao dvanaestogodišnju gospođicu Sangetu Edvinu Pamelu Mungru (*Sangeeta Edwina Pamela Mungra*). Ona je potvrdila ono što je 19. jula uveče bila rekla članovima mobilne jedinice za posebne operacije. Dodala je da je napolje pogledala tek na-

kon što je čula pucanj. Moravia Ramsahai je već ležao na zemlji. Policajce nije baš najbolje videla. Vratila se na sedmi sprat, nakratko pogledala nadole i ušla u stan.

235. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord se vratio na mesto događaja se gđom Rijsel i gđom Lieveld i s g. Čitanijem i njegovom ženom nakon što je uzeo izjave od svih. Pokazali su mesta na kojima su bili stajali a detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je izmerio razdaljine do stuba gde je ležao Moravia Ramsahai. U slučaju gđe Rijssel i gđe Lieveld to je bilo oko 57 metara, i oko 58 metara u slučaju g. i gđe Čitani.

236. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord se takođe vratio na mesto događaja s pozornikom Bultstrom, koji mu je pokazao gde je mislio da je pozornik Brons parkirao kola. To je bilo oko 48 metara od stuba. Pozornika Bultstru je zamolio da pretrči tu razdaljinu i izmerio vreme štopericom. Bilo mu je potrebno 9,4 sekunde. Detektiv glavni nadzornik Van Dujvenvord je u svom izveštaju zabeležio da je razdaljina od mesta gde je automobil bio parkiran bila izmerena tokom noći nakon incidenta i da je bila 56 metara.

6. Drugi policijski podaci

237. Stariji detektiv Jakob Kornelis Peter Šulc (*Jacob Cornelis Peter Schultz*), policajac policijske stanice Flierbosdref, službeno je preuzeo telo na mestu gde je ležalo u 22:02 i privremeno ga identifikovao kao telo Moravije Ramsahaija iz ličnih dokumenata koje je našao u odeći. Prema narednom službenom izveštaju, takođe starijeg detektiva Šulca, telo je pokazano gđi Rut Helen Versteg-Tevari (*Ruth Helen Versteeg-Tewari*), majci Moravije Ramsahaija, i g. Karlitu Marćanu Faruk Alihusainu (*Carlitto Marciano Farook Alihusain*), bratu drugog kolena, 20. jula 1998. godine u 14:15 sati. Oboje su telo prepoznali i identifikovali ga kao telo Moravije Ramsahaija.

238. Forenzički istražitelji (*technisch rechercheurs*) Džon Pel i Jan Poping sačinili su izveštaj koji opisuje postupke preduzete nakon incidenta kako bi se pribavili podaci i dokazni materijal na licu mesta. U izveštaju je navedena lokacija tela. Pel i Poping su pored tela našli pištolj Bereta 950 B kalibra 6,35 mm s napetim udaračem. Takođe su pronašli čauru metka. Moped su pronašli u ulazu u zgradu. Pored ulaza se nalazi unutrašnje stepenište s visokim prozorima. U jednom od prozora su pronašli rupu od metka. Ispod rupe su pronašli zrno na podu. Na stepeništu nisu pronašli tragove odbijanja metka, zbog čega je bilo nemoguće da odrede tačnu putanju zrna. Uz izveštaj je priloženo dvadeset i devet fotografija, čije se crno-bele fotokopije nalaze u spisima predmeta u Sudu.

239. Policijski nadzornik Ronald Groenevegen (*Groenewegen*) iz policijske uprave Amsterdam/Amsteland je 4. avgusta 1998. sačinio dosije o događajima

kojima je prisustvovao. Nadzornik Groenevegen je 19. jula 1998. godine uveče bio u uniformi na čelu jedinice koja je nadzirala festival „Kvako“. U 21:55 je čuo preko svoje motorole da su dvojica policajaca iz jedinice gonila lopova koji je bio ukrao moped. Iz drugih poruka je zaključio da su drugi policajci takođe krenuli u potragu, uključujući i pozornike Bronsa i Bultstru u policijskom automobilu. Oko 22 sata nadzornik Groenevegen je čuo da policajci Brons i Bultstra prate lopova u pravcu zgrade 'Huigenbos'. Ubrzo nakon toga, čuo je da je došlo do pucnjave i da je traženo vozilo hitne pomoći. Nadzornik Groenevegen je odmah krenuo prema zgradi 'Huigenbos'. Kada je stigao, video je čoveka kako leži na zemlji s ranom na vratu. Video je pištolj srebrne boje na zemlji, na oko metar razdaljine od čovekovih stopala. Takođe je video policijsku motorolu na zemlji, oko jedan metar od tela na nivou kukova. Vozilo hitne pomoći je stiglo oko 22:20 i posada je izašla s nosilima. Ubrzo nakon toga, neko je nadzorniku Groenevegen gurnuo u ruke policijsku motorolu i rekao da je to radio uređaj pozornika Bultstre. Nadzornik Groenevegen je zaključio da je to bio uređaj koji je video kako leži na zemlji.

240. Dosije sadrži i službenu belešku o zapleni audio zapisa policijske radio veze tokom noći 19. jula 1998. kao i stenogram. Prema stenogramu, pozornik Deker je prijavio krađu mopeda i dao opis mopeda i lopova. Na prijavu su odgovorili nepoznati policajac na motorciklu i pozornik Bultstra. Pozornik Bultstra je svojom motorolom javio da je primećen moped koji je odgovarao datom opisu. Za policajca koji javlja da je pucao i traži hitnu pomoć se navodi da je pozornik Brons.

241. U drugoj službenoj belešci je navedeno da se na video zapisima snimljenim u restoranu *Burger King* na ulici Leidseplein kratko vreme pre pucnjave vidi Moravia Ramsahai kako se ponaša nedolično.

242. U drugim službenim beleškama koje su sačinili policajci opisane su lične stvari pronađene na telu Moravije Ramsahaija – odeća, nakit, predmeti pronađeni u džepovima – kao i njihov povraćaj rodbini, povraćaj Vinodkumaru Hoeseniju mopeda koji mu je bio oteo Moravia Ramsahai, kao i otvaranje privremenog registra dokumenata za slučaj.

243. Dosije takođe sadrži rezultate obuke pozornik Bronsa u rukovanju vatrenim oružjem za godinu pre 19. jula 1998. godine. Navedeno je da je u tom periodu pozornik Brons ispalio 390 vežbovnih metaka s uspehom od 88,80% pogodjenih meta, a da je 10. jula 1998. godine pohađao dodatnu obuku.

244. U dosijeu ne postoje zabeleške o bilo kakvom pregledu službenih pištolja koje su nosili policajci Brons i Bultstra u vreme događaja ili čaure metka i zrna koje je nađeno na mestu događaja.

B. Tužba podnosilaca predstavke

244. Javni tužilac je 11. septembra pisala roditeljima Moravije Ramsahaija i obavestila ih da je zaključila da je metak ispaljen u samoodbrani i da je odlučila da ne podnosi optužnicu protiv pozornika Brons. G. Hamer je 23. septembra 1998. pismom obavestio javnu tužiteljku o nameri trećeg podnosioca predstavke da traži od suda nalog da se krivično goni pozornik Brons.

245. Podnosiocima je omogućen uvid u dosije istrage. Apelacionom sudu u Amsterdamu (*Gerechthof*) 2. oktobra 1998. podneli su zahtev za takav nalog putem podnošenja žalbe na nepodnošenje optužnice (čl. 12 Zakonika o krivičnom postupku – vidi dole). Predstavku je potpisao g. Hamer kao zastupnik podnosioca kao i svi podnosioci pojedinačno. Oni su naveli da dostupni podaci nisu mogli da navedu na zaključak da je ubijanje Moravije Ramsahaija od strane pozornika Bronsa bilo dovoljno opravdano. Takođe su naveli da su određene ključne delove istrage nakon pucnjave izvela policijska uprava Amsterdam/Amsteland – to jest neposredne kolege pozornika Bronsa – i po tom osnovu tvrdili da istraga nije bila „delotvorna“ i „nezavisna“. Takođe su se žalili na činjenicu da su policajci Brons i Bultstra saslušani tek nekoliko dana nakon događaja, na činjenicu da svi policajci koji su na mesto događaja stigli kasnije nisu bili ispitani o tome šta su policajci Brons i Bultstra bili rekli, na propuštanje da se odredi tačna putanja metka (što su predlagači tvrdili da bi bilo moguće uraditi), na propuštanje da se uzmu uzorci ostataka tragova baruta s ruku pozornika Bronsa i Bultstre, na propuštanje da se izvrši rekonstrukcija incidenta i na nepostojanje u izveštaju s obdukcije crteža ili fotografija koje prikazuju ulaznu i izlaznu ranu koje je načinio metak. Podnosioci su se takođe pozvali na izjavu komesara policije Van Riesena, kako ju je preneo amsterdamski dnevnik *De Telegraaf*, čija je suština bila da on neće dozvoliti nezavisnu istragu, kao i na činjenicu da je glavni amsterdamski javni tužilac (*hoofdofficier van justitie*) zadržao opštu odgovornost za istragu kao i za oduku o podnošenju optužnice.

246. V. d. glavnog tužioca² (*plaatsvervangend procureur-generaal*) u Apelacionom sudu u Amsterdamu je 8. januara 1999. podneo mišljenje u vezi sa žalbom podnosilaca na odluku da se ne podnese optužnica protiv pozornika Bronsa. Glavni tužilac je izneo mišljenje da smatra dovoljno jasnim iz dostupnih podataka da je pozornik Brons postupio u samoodbrani i da nije ubeđen da je javna tužiteljka De Vries, koja je donela odluka da ne podnese optužnicu, bila pristrasna na bilo kakav način. Mada bi neko možda želeo da odluku da se ne započne krivični postupak donese organ koji je nešto udaljeniji od policije u Am-

2 Nadležnost ovog organa vidi dole stavove 257 i 260 presude (*prim. ur.*).

sterdamu, to nije bila želja koju bi sudovi trebalo da uzmu u obzir. Iz toga je sledilo da je žalba koju su podnosioci podneli 2. oktobra 1998. godine neutemeljena.

247. G. Hamer, nakon što je obavешten o datumu sudske rasprave o žalbi podnosilaca, 23. februara 1999. obratio se Apelacionom sudu s molbom da rasprava bude javna.

248. Istog dana je g. Hamer poslao dopis v.d. glavnog tužioca pri Apelacionom sudu žaleći se na činjenicu da mu sekretarijat suda nije dostavio kopije celokupnih spisa slučaja i zahtevajući da greška bude ispravljena. Isti zahtev je podneo i predsedniku Apelacionog suda.

249. Sekretar Apelacionog suda je odgovorio 24. februara 1999. i naveo da je pitanje o kome bi trebalo odlučivati da li da se održi ili ne održi javna rasprava; u takvim okolnostima je bilo primereno da se učesnicima u raspravi dozvoli uvid u spise, ali je iz razloga opreza kopiranje odbijeno. Drugim dopisom poslatim istog dana, sekretar je obavestio g. Hamera da predmetna rasprava neće biti javna, ali da g. Hamer ima pravo ako hoće da to pitanje pokrene na samoj raspravi.

250. V. d. glavnog tužioca je odgovorio 25. februara 1999. da on nije apelacioni organ nadležan da preispituje odluke sekretara Apelacionog suda da uskrati dokumenta. Bilo kako bilo, g. Hameru je bilo omogućeno da vidi svu postojeću dokumentaciju.

251. Žalbu predlagača po članu 12 Zakonika o krivičnom postupku je na zatvorenom sastanku saslušao „sudija delegat“ (*raadsheer-commissaris*) 1. marta 1999. G. Hamer je u ime podnosilaca podneo veliki broj usmenih predloga.

252. Uz dopuštenje pravobranioca koji je bio odgovoran za slučaj, g. Hamer je 19. marta 1999. poslao dopis predsedavajućem sudiji veća Apelacionog suda koje je bilo predviđeno da procesuiru žalbu predlagača o nepodnošenju optužnice u kome je naglasio postojenje navodne nesaglasnosti izjava pozornika Bronsa i pozornika Bultstre i izjava drugih policajaca, kao što je objavljeno u saopštenju za javnost, što bi po njegovom mišljenju bio osnov za dalju krivičnu istragu.

253. Apelacioni sud je 26. aprila 1999. odbacio žalbu predlagača na odluku javnog tužioca da se ne započne krivični postupak. U svom obrazloženju je podržao odluku „sudije delegata“ da se ne održi javna rasprava. Sud je zaključio da bi, u svetlu važećih pravnih propisa, bilo izvan ovlašćenja pravosuđa da razvija pravo ako bi rasprava čija bi svrha bila odlučivanje o tome da li da se nekom licu sudi u javnosti i sama bila javna. Štaviše, time bi se poništila sama svrha važećih pravnih propisa.

254. Što se tiče merituma slučaja, Apelacioni sud je bio uveren da je name-ra pozornika Bronsa bila da spreči pretnju smrtonosnim oružjem i da je oprav-

dano postupio u samoodbrani. Svoj zaključak je zasnivao na izjavama policajaca Bronsa i Bultstre i g. Van den Hojvela. Sud je naveo da bi ako bi bilo više vremena možda i bilo moguće da se izbegne nanošenje smrtonosne rane; međutim, u datim okolnostima je bila neophodna trenutna reakcija, kao što je kasnije dokazano činjenicom da je pištolj Moravije Ramsahaija pronađen s metkom u cevi i nape- tim udaračem. Ovaj zaključak su podupirali i dostupni podaci da je on ranije tog dana bio ukrao vozilo uz pretnju pištoljem i da je barem još jednom bio koristio pištolj kao pretnju, kao i kasnijim nalazima tragova alkohola i aktivnog sastojka halucinogenih pečuraka u telu Moravije Ramsahaija. Ostale dostupne izjave svedoka su bile ili očigledno netačne (kao u slučaju g. Čitanija i gđe Rijsel), ili irelevantne, ili pak nisu bitno uticale na nalaze suda.

255. Mada se Apelacioni sud složio s predlagačima da bi rekonstrukcija događaja bila poželjna, nije našao nikakvu osnovu za tvrdnju da dostupni dokazi nisu bili istraženi na savestan način. Niti bi činjenica koju su naveli predlagači da je njima i njihovom advokatu bio uskraćen pristup određenim dokumentima mogla da dovede do drugačijeg zaključka.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

A. Krivični postupak

256. U vreme događaja u vezi s kojim je podneta žalba, relevantnim odred- bama Zakonika o krivičnom postupku je bilo propisano kako sledi:

Član 12

„1. Ako izvršilac kažnjivog dela ne bude krivično gonjen, ili ako se krivični postupak obustavi, onda svako lice s neposrednim interesom (*rechtstreeks belanghebbende*) ima pravo da podnese pismenu žalbu nadležnom Apelacionom sudu u čijem području je doneta odluka da se ne podnese optužnica ili da se obustavi krivično gonjenje.

...“

Član 12d

„1. Apelacioni sud je dužan da ne donosi odluku dok ne sasluša izjavu pod- nosioca žalbe, ili barem dok ne pozove podnosioca žalbe na propisan način...“

Član 12e

„1. Apelacioni sud ima pravo da pozove lice čije se krivično gonjenje traži kako bi mu dalo priliku da se izjasni u vezi s zahtevom navedenim u žalbi i nje- govim osnovima. Pozivu mora da bude priložena kopija žalbe ili poziv mora da sadrži navode o činjenicama na kojima je zasnovana žalba.

2. Nalog određen članom član 12i ne sme se izdavati sve dok lice čije se krivično gonjenje zahteva nije saslušano od strane Apelacionog suda, ili barem dok to lice nije pozvano na propisan način.“

Član 12f

„1. Podnosilac žalbe i lice čije se krivično gonjenje traži imaju pravo na pomoć pred sudskim većem. Oni imaju pravo da ih zastupaju advokati...“

2. Predsednik Apelacionog suda je dužan da dozvoli ... podnosiocu žalbe i licu čije se krivično gonjenje traži, kao i njihovim advokatima ili opunomoćenim zastupnicima (*gemachtigden*), da pregledaju spise slučaja ako to zatraže. Pregled će se obaviti na način koji odredi predsednik. Predsednik ima pravo da po sopstvenoj odluci ili na zahtev glavnog tužioca uskrati uvid u određene spise u interesu privatnosti, istrage, krivičnog gonjenja, ili značajnih osnova opštih interesa.“

Član 12g

„Lice čije se krivično gonjenje traži nije obavezno da odgovara na pitanja koja mu se postave pred sudskim većem. O tome mora biti obavешteno pre početka rasprave i ta činjenica mora da bude zabeležena u zapisniku.“

Član 12i

„1. Ako žalba spada u nadležnosti Apelacionog suda, podnosilac može da bude prihvaćen (*de klager ontvankelijk is*), i ako Apelacioni sud zaključi da je trebalo započeti krivično gonjenje ili dovesti krivično gonjenje do kraja, Apelacioni sud je dužan da izda nalog da se podnese optužnica ili da se nastavi gonjenje u vezi s činjenicom na koju se žalba odnosi.

2. Apelacioni sud takođe ima pravo da odbije da izda takav nalog iz razloga opšteg interesa.

3. Nalog može takođe da sadrži i pravac (*last*) u kome je javni tužilac dužan da usmeri zahtev naveden u članu 181 ili stavu 3 člana član 237 [to jest zahtev istražnom sudiji (*rechter-commissaris*) da optočne ili da nastavi prethodnu sudsku istragu (*gerechtelijk vooronderzoek*)] ili da se lice čije se krivično gonjenje traži pozove na glavnu raspravu. Apelacioni sud može da izda prvi od pomenutih naloga ako je javni tužilac već bio službeno obavestio lice čije se krivično gonjenje traži o odluci da se obustavi prethodna sudska istraga ili ako je rok preopisan stavom 3 člana 237 već istekao.

4. U svim drugim slučajevima je Apelacioni sud dužan da ... odbaci žalbu.“

Član 24

„1. Sve odluke koje donese sudsko veće moraju da budu obrazložene. Ako je propisana javna rasprava, sve takve odluke moraju da budu izrečene javno.

...

4. Ako nije drugačije određeno, o odlukama moraju odmah biti obavешteni osumnjičeno lice i ostali učesnici u postupku.“

B. Javno tužilaštvo

1. Zakon o (organizaciji) pravosuđa

257. U vreme događaja u vezi s kojim je podneta žalba, relevantnim odredbama Zakona o (organizaciji) pravosuđa (*Wet op de rechterlijke organisatie*) je propisano kako sledi:

Član 4

„Javno tužilaštvo ima isključivu nadležnost za primenu zakona, gonjenje izvršilaca svih krivičnih dela i obezbeđivanje izvršenja svih krivičnih presuda. ...“

Član 5

„Službenici javnog tužilaštva su dužni da ispunjavaju naloge koje im u vršenju službene dužnosti u ime kraljice izda nadležni organ.“

Član 5a

„... Javni tužioci i zamenici javnih tužilaca su u vršenju službene dužnosti odgovorni načelniku javnog tužilaštva (*parket*) u kome obavljaju dužnost.“

2. Zakonik o krivičnom postupku

258. Relevantnim odredbama Zakonika o krivičnom postupku je propisano kako sledi:

Član 140

„1. Glavni tužilac Apelacionog suda je dužan da u oblasti nadležnosti Apelacionog suda u kome je postavljen obezbedi propisnu istragu za krivična dela za koja su nadležni oblasni sudovi (*arrondissementsrechtbanken*) ili okružni sudovi (*kantongerechten*). ...

2. U tom cilju je dužan da izdaje naloge načelnicima javnih tužilaštava pri oblasnim sudovima.“

Član 148

„1. Javnom tužiocu se poverava istraga za krivična dela za koja je nadležan oblasni sud u kome je on postavljen i za okružne sudove unutar nadležnosti toga oblasnog suda, kao i istrage, unutar oblasti nadležnosti toga oblasnog suda, za krivična dela za koje nadležnost mogu imati drugi oblasni sudovi ili okružni sudovi.

2. U tom cilju je dužan da izdaje naloge ostalim licima kojima je poverena [takva] istraga. ...“

C. Ovlašćenja nad delovanjem policije

259. U relevantnim odredbama Zakona o policiji iz 1993. godine (*Politiewet*) je navedeno sledeće:

Član 12

„1. Kada policija deluje u opštini kako bi održala javni red i izvršava dužnost pružanja pomoći građanima (*hulpverleningstaak*), ona će biti podređena predsedniku opštine (*Burgomaster*).

2. Predsednik opštine je u tom slučaju ovlašćen da izdaje uputstva policiji u vršenju dužnosti navedenih u prethodnom stavu.“

Član 13

„1. Kada policija deluje na održavanju pravnog poretka sprovođenjem krivičnog zakona, ili obavlja zadatke u izvršavanju pravde, ona će biti podređena javnom tužiocu.

2. Javni tužilac je u tom slučaju ovlašćen da izdaje uputstva policiji u vršenju dužnosti navedenih u prethodnom stavu.“

D. Instrumenti kojima se određuje upotreba sile od strane policije

1. Zakon o policiji iz 1993. godine

260. Stavom 1 člana 8 Zakona o policiji iz 1993. godine je propisano kako sledi:

„Policajac koji je postavljen da vrši policijske zadatke ima pravo da koristi silu u zakonitom vršenju svoje dužnosti kada je ona opravdana nameranim ciljem njene upotrebe, uzimajući takođe u obzir opasnosti od takve upotrebe sile, i kada se taj cilj ne može ispuniti na drugi način. Ako je moguće, upotrebi sile bi trebalo da prethodi upozorenje.“

2. Pravilnik o službi iz 1994. godine

261. U vreme događaja, Pravilnikom o službi za policiju, Kraljevsku vojnu policiju i službenike s posebnim istražnim ovlašćenjima (*Ambstinctructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewone opsporingsambtenaar*) je propisano kako sledi:

Odeljak 7

„1. Upotreba vatrenog oružja, osim oružja podesnog za automatsku vatru ili preciznu vatru velikog dometa, dozvoljena je samo:

(a) prilikom hapšenja lica koje preti upotrebom vatrenog oružja (*vuurwapengevaarlijk persoon*);

(b) prilikom hapšenja lica koje pokušava da izbegne, ili je izbeglo, hapšenje ili privođenje nadležnom zakonskom organu (*die zich aan zijn aanhouding of voorgeleiding tracht te onttrekken of heeft onttrokken*) i za koje se sumnja da je počinilo ili je već osuđeno za teško krivično delo (*ernstig misdrijf*) što pored toga mora da bude smatrano ozbiljnim ometanjem pravnog poretka.

...

3. U slučajevima navedenim u tačkama (a) i (b) u stavu 1, vatreno oružje se neće koristiti ako je poznat identitet lica koje treba uhapsiti i ako se razumno može pretpostaviti da odlaganje hapšenja ne bi ugrozilo pravni poredak na način koji bi mogao da se smatra neprihvatljivim. ...“

Odeljak 12

„1. Pred samu upotrebu vatrenog oružja, osim oružja podesnog za automatsku vatru ili preciznu vatru velikog dometa, policajac je dužan da izda upozorenje, glasno ili na drugi način koji je nemoguće pogrešno razumeti, da će biti otvorena vatra ako naredba ne bude ispunjena bez odlaganja. Takvo upozorenje, koje može ako je potrebno da bude zamenjeno hicem upozorenja, može da izostane jedino ako okolnosti tako nalažu.

2. Hitac upozorenja sme da bude ispaljen isključivo na takav način da se koliko god je moguće izbegne ugrožavanje građana ili stvari.“

3. Pravilnik o policijskom vatrenom oružju iz 1994. godine

262. Dok s dužnosti, uniformisani pripadnici policije u Holandiji mogu da budu naoružani poluautomatskim pištoljem. Od pripadnika policije se traži da održavaju stručnost u upotrebi svog vatrenog oružja; u suprotnom im neće biti dozvoljeno da nose vatreno oružje.

E. Instrumenti koji regulišu rad Državnog odeljenja za krivične istrage

1. Zakon o policiji iz 1993. godine

263. Odeljkom 43 Zakona policiji je propisano sledeće:

„1. U vezi sa zadacima koje je odredio ministar pravde, nakon konsultacija s ministrom unutrašnjih poslova, Glavnom tužiocu ... će na raspolaganju biti ... policajci posebnog odeljenja (*bijzondere ambtenaren van politie*).

2. Ministar pravde će biti odgovoran za upravljanje policajcima navedenim u stavu 1 ovog člana. Te policajce će ... imenovati, unapređivati, udaljavati iz službe i otpuštati ministar pravde.“

2. Pravila kojima se određuje organizacija operativnih odseka Javnog tužilaštva

264. Prema pravilu 1 Pravilnika kojima se određuje organizacija operativnih odseka Javnog tužilaštva (*Organisatieregeling dienstonderdelen Openbaar Ministerie*), Državno odeljenje za krivične istrage je državna služba za koju primarnu kolektivnu odgovornost snose glavni tužioci pri apelacionim sudovima.

Svakodnevnim poslovima službe upravlja direktor, koji podnosi izveštaje glavnim tužiocima (pravilo 3).

F. Razvoj domaćih pravnih događanja od presude veća

1. Pitanja u parlamentu

265. Holandski mediji su opširno izveštavali o presudi sudskog veća. Dva poslanika u Donjem domu Parlamenta (*Tweede Kamer*), g. P. Straub i g. A. Volfson (Wolfsen), 23. novembra 2005. pitala su ministra pravde da se odredi prema presudi veća i o posledičnoj potrebi da se izmeni domaće pravo i pravna praksa.

266. Odgovor ministra pravde je u parlament stigao 16. decembra 2005. (*Tweede Kamer der Staten-Generaal, Aanhangsel van de Handelingen* – Donji dom parlamenta, Dodatak uz parlamentarni zapisnik – 2005–2006, br. 567, str. 1209–10). Slede izvodi iz odgovora:

„2. Važno je navesti da nema govora o materijalnoj povredi člana 2 Konvencije; Sud je jednoglasno zaključio da je policajac postupio u samoodbrani. Sud zaključuje da je postojala proceduralna povreda člana 2 Konvencije u vezi s dva pitanja: (previše) kasnim angažovanjem Državnog odeljenja za krivične istrage u istrazi i činjenicom da odluka po članu 12 Zakonika o krivičnom postupku da se protiv ovog policajca ne podnese optužnica nije bila [izrečena] javno. Što se tiče angažovanja Državnog odeljenja za krivične istrage treba pomenuti nekoliko pitanja. Sud ne kritikuje stav Državnog odeljenja za krivične istrage prema policiji kao takav; izričito zaključuje da je taj stav u skladu s nezavisnošću koji zahteva član 2 Konvencije. Međutim, u ovom su slučaju istragu pucnjave obavljali tokom prvih 15 sati policajci iz iste policijske uprave u kojoj radi policajac koji je ispalio smrtonosni metak. Tek nakon toga je istragu preuzelo Državno odeljenje za krivične istrage. Sud je zaključio da se Državno odeljenje za krivične istrage prekasno angažovalo u istrazi u datom slučaju. Od odluke Apelacionog suda u Amsterdamu od 23. juna 2004. godine u predmetu *Mercatorplein* (neobjavljeno), sistem dežurnosti Državnog odeljenja za krivične istrage je unapređen (*aangescherpt*) tako da njegovi službenici mogu da se ranije pojave na mestu događaja. Državno odeljenje za krivične istrage je sada u stanju da stigne na mesto događaja u proseku sat do sat i po vremena nakon što primi obaveštenje o događaju. Sada dakle nije više moguće zaključiti da sadašnji postupci u Holandiji po pitanju istrage pucnjava sa smrtnim ishodom u kojima učestvuju pripadnici policije nisu u skladu s Konvencijom. Moje je dakle mišljenje da strukturne izmene postojećih procedura nisu potrebne. Ipak, od koristi je da se postupak učini preciznijim po nekim pitanjima, posebno u vezi s angažmanom Državnog odeljenja za krivične istrage. U tom cilju, Kolegijum glavnih tužilaca (*College van procureurs-generaal*) radi na novom 'Uputstvu o postupku u slučaju upotrebe sile od strane policajca' (*Aanwijzing handelwijze bij geweldsaanwending (politie) ambtenaar*), u daljem tekstu: Uputstvo),

koje bi zamenilo [ranije uputstvo]. Ovim Uputstvom će biti izričito propisano da Državno odeljenje za krivične istrage bude odmah (*terstond*) obavešteno u slučajevima kada je došlo do upotrebe sile od strane policajca, i da dežurni službenik Državnog odeljenja za krivične istrage krene što pre moguće na mesto događaja. Do njegovog dolaska, lokalna policijska jedinica je dužna jedino da zamrzne situaciju, na primer time što izoluje mesto događaja. Međutim, lokalna policijska jedinica neće, u principu, vršiti istražne mere. Očekuje se da Uputstvo stupi na snagu početkom iduće godine.

3. U odluci kao što je ona predviđena u članu 12 Zakonika o krivičnom postupku, interes podnosioca žalbe za javnošću stoji nasuprot interesu lica čije se krivično gonjenje zahteva za tajnošću. Polazna tačka, za sada, je da tokom faze u kojoj tek predstoji odluka o tome da li će se neko lic krivično goniti interes toga elica za izbegavanje javnosti mora da prevagne nad interesom podnosioca žalbe za javnošću. Budući da se odluka po članu 12 Zakonika o krivičnom postupku ne tiče 'krivične optužbe' u smislu člana 6 Konvencije, iz tog člana ne proizilazi neophodnost javnosti takvih odluka. Međutim, u relevantnoj presudi Evropskog suda za ljudska prava zahtev za javnošću proizilazi iz člana 2 Konvencije. Stav je Suda da je odluka trebalo da bude data u javnosti, imajući u vidu ozbiljnost slučaja i činjenicu da se ticao osobe koja je imala javna ovlašćenja. Neće biti moguće sprovesti presudu bez dopunjavanja člana 12 Zakonika o krivičnom postupku.

U ovom trenutku još uvek razmatramo pitanje da li da podnesemo zahtev za obraćanje Velikom veću prema članu 43 Konvencije. Početkom iduće godine ću vas obavestiti o ishodu.

4. Sud je zaključio da je položaj Javnog tužilaštva u odnosu na policiju dovoljno nezavisan. Činjenica da javni tužilac zavisi od policije za sakupljanje podataka i za podršku ne utiče na ovaj zaključak. Pored ovoga Sud primećuje da su postupci javnog tužioca podložni nezavisnom nadzoru sudova. U ovom slučaju je javni tužilac odgovoran za slučaj bio javni tužilac s posebnom odgovornošću za oblast u okviru koje je obavljan rad u policijskoj stanici Flierbosdref, u kojoj je bio zaposlen dotični policajac. Slažem se sa stavom Suda da je nepoželjno (sa tačke gledišta nezavisnosti) da neki javni tužilac održava previše bliske veze s policijskom upravom kojoj pripadaju ovi policajci. U vezi s tim upućujem na pomenuto Uputstvo Odboru glavnih tužilaca. Ovim uputstvom je propisano da u slučajevima kao što je ovaj istragu ni u kom slučaju ne vodi javni tužilac koji održava bliske veze s okrugom kome pripadaju policajci, na primer okružni javni tužilac. Takođe napominjem da Savetodavni odbor za policijsku upotrebu vatrenog oružja (*Adviescommissie Politieel Vuurwapengebruik*) daje savete o postupku koji treba da usledi nakon policijske upotrebe vatrenog oružja u kojoj je došlo do ispaljivanja metaka a u kojima su istrage stvarno bile izvršene od strane Državnog odeljenja za krivične istrage. Glavni javni tužilac je obavezan da Savetodavnom odboru podnese odluku koju namerava da donese. Na taj način je u takve slučajeve ugrađena jedna vrsta 'drugog mišljenja'."

2. Uputstvo o tome kako postupiti u slučaju upotrebe sile od strane policajca

267. Novo Uputstvo Odbora glavnih tužilaca, koje je ministar objavio za početak 2006. godine, objavljeno je 26. jula 2006. godine (Službeni list – *Staatscourant* – 2006, br. 143). Odbor glavnih tužilaca predstavlja najviše rukovodstvo Javnog tužilaštva i preko svog predsedavajućeg je odgovorno ministru pravde.

268. U jednom objašnjenju je navedeno da je Uputstvo namenjeno da prati između ostalog presudu veća u predmeru *Ramsahai*, kako bi se bolje razjasnili istražni zadaci Državnog odeljenja za krivične istrage i uloga mesne policijske jedinice.

269. Uputstvo se odnosi ne samo na službenike policije već i na druge državne činovnike s policijskim ovlašćenjima, uključujući tu i Kraljevsku vojnu policiju (*Koninklijke marechaussee*) kao i članove oružanih snaga koji vrše policijske dužnosti. Primenljiva je u slučajevima upotrebe vatrenog oružja s povredama ili smrtnim ishodom i u drugim slučajevima u kojima je upotreba sile dovela do smrti ili teških povreda.

270. Kada god se dogodi incident na koji se odnosi Uputstvo, istragu će obaviti Državno odeljenje za krivične istrage. Oblasna policija je dužna da odmah obavesti Odeljenje o incidentu. Dežurni oficir Državnog odeljenja za krivične istrage će što pre moguće krenuti na mesto događaja. Dužnost lokalne policije je da preduzme sve neophodne neodložne mere, kao što je izolovanje mesta događaja, zbrinjavanje ranjenih i prikupljanje imena svedoka; lokalna policija ne sme da vrši nikakve istražne radnje osim u onoj meri u kojoj je njihovo učešće neizbežno.

271. Istrage koje ne može da obavi samo Državno odeljenje za krivične istrage vrši Interni istražni biro (*Bureau Interne Onderzoeken*) dotičnog policijskog okruga ili pak osoblje susedne policijske uprave. Ako postoje tehničke istražne mere, za njih će se tražiti pomoć forenzičara iz drugog policijskog okruga.

272. Pretpostavka je da policajac kome je neophodno da koristi silu u vršenju službene dužnosti obično ima pravo da se pozove na opravdanost postupanja na osnovu naredbe nadređenog ili samoodbrane. Policajac koji je u takvom položaju se dakle ne smatra osumnjičenim za krivično delo osim ako nije jasno od samo početka da postoji razumna sumnja u vezi s tim pitanjem; on će biti saslušan kao svedok, mada uz upozorenje da nije obavezan da inkriminiše samog sebe.

273. Glavni javni tužilac, na kome leži krajnja odgovornost za istragu kao i za odluku da li da se podnese optužnica, je dužan da obezbedi da istragu ni u

kom slučaju ne nadgleda javni tužilac koji održava bliske veze s policijskom jedinicom kojoj pripada bilo koji od policajaca koji su učestvovali u slučaju; trebalo bi da se izbegne bilo kakva naznaka da postoji manjak nezavisnosti.

274. Ako je tokom nasilja korišćeno vatreno oružje, pre nego što odluči da li da podnese ili ne podnese optužnicu, glavni javni tužilac je dužan da podnese odluku koju namerava da donese i relevantnu dokumentaciju Savetodavnom odboru za policijsku upotrebu vatrenog oružja, koji je dužan da donese i prosledi savetodavnu odluku u roku od sedam radnih dana.

ZAKON

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 2 KONVENCIJE

275. Članom 2 Konvencije je predviđeno kako sledi:

„1. Pravo na život svake osobe zaštićeno je zakonom. Niko ne može biti namerno lišen života, sem prilikom izvršenja presude suda kojom je osuđen za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom.

2. Lišenje života se ne smatra protivnim ovom članu ako proistekne iz upotrebe sile koja je apsolutno nužna:

(a) radi odbrane nekog lica od nezakonitog nasilja;

(b) da bi se izvršilo zakonito hapšenje ili sprečilo bekstvo lica zakonito lišenog slobode;

(c) prilikom zakonitih mera koje se preduzimaju u cilju suzbijanja nereda ili pobune.“

276. Podnosioci predstavke su pokrenuli nekoliko pritužbi u vezi sa članom 2 Konvencije.

277. Kao prvo, tvrdili su da smrt Moravije Ramsahaija nije bila apsolutno nužna iz bilo kog od razloga navedenih u drugom stavu tog člana.

Kao drugo, izneli su stav da je istraga nakon smrti Moravije Ramsahaija bila manjkava. Tvrdili su sledeće:

(a) istraga se nije mogla smatrati „nezavisnom“, budući da su njene bitne delove obavili službenici policijske uprave Amsterdam/Amsteland, to jest uprave u kojoj su bili zaposleni pozornici Brons i Bultstra;

(b) nakon prve pretrage od vrata do vrata za svedocima u zgradi 'Hui-genbos', ništa drugo nije učinjeno da se pronađu svedoci-civili, pa su čak neki i odbijeni;

(c) policajci Brons i Bultstra su prvi put saslušani tek nekoliko dana nakon smrtonosnog pucanja, tokom kog su vremena imali priliku da razgovaraju o incidentu s drugima i međusobno;

(d) nekoliko forenzičkih postupaka koje bi bilo normalno očekivati u slučajevima kao što je ovaj nije obavljeno: nije pokušano da se ustanovi tačna putanja metka (što bi po mišljenju podnosioca bilo sasvim moguće), ruke policajaca Bronsa i Bultstre nisu pregledane za tragove baruta, u istražnom dosijeu nije postojala nikakva beleška o pregledu službenog pištolja i municije pozornika Bronsa ili pregledu čaure ispaljenog metka, niti je obavljena rekonstrukcija incidenta;

(e) odbijanje policijskog komesara Van Riesena da saraduje u bilo kakvoj naknadnoj istrazi je predstavljalo dokaz o subjektivnoj pristrasnosti;

(f) Državno odeljenje za krivične istrage se ne bi moglo smatrati nezavisnim i nepristrasnim, budući da je u to vreme ono bilo odgovorno lokalnom Glavnom javnom tužiocu, koji je takođe bio odgovoran za lokalno javno tužilaštvo i lokalnu policiju;

(g) policajci Brons i Bultstra su imali samo jednog advokata, što je bilo suprotno uobičajenoj praksi u Holandiji;

(h) odluku da se ne podnosi optužnica protiv pozornika Bronsa je donela javni tužilac iz Amsterdama koja je bila odgovorna za rad policije u stanici u Flierbosdrefu i zavisila je od tamnošnjih službenika u pogledu pomoći i podataka.

278. Podnosiocu su se žalili i u vezi sa članom 2 i sa članom 6 Konvencije da istraga nije bila nezavisna i delotvorna. Imali su sledeće pritužbe na postupanje Apelacionog suda:

(a) rasprava nije bila javna, niti je odluka izrečena u javnosti;

(b) određena dokumentacija im je bila uskraćena, uključujući i službeni izveštaj javnog tužioca, mada je ona bila na raspolaganju v. d. glavnog tužioca pri Apelacionom sudu kao i samom sudu;

(c) zahtevi da se policajci Brons i Bultstra javno saslušaju, da se omogući uvid u službeni dosije pozornika Bronsa (kao i bilo kakve pritužbe na njegov rad), kao i da se izvrši rekonstrukcija događaja s policajcima Bronsom i Bultstrom, su svi bili odbijeni;

(d) Apelacioni sud nije preduzeo nikakvu sopstvenu nezavisnu istragu, već se oslonio na podatke koje je dobio od policijske uprave Amsterdam/Amsteland i od Državnog odeljenja za krivične istrage;

(e) rasprava je održana pred samo jednim sudijom, dok je odluku po svojoj prilici donelo troje sudija;

(f) koliko je bilo poznato podnosiocima, nije sačinjen nikakav službeni zapisnik rasprave pred Apelacionim sudom, što je predstavljalo kršenje zakona.

279. Država je porekla da je postojala bilo kakva povrede člana 2.

A. Smrt Moravije Ramsahaija

1. Utvrđivanje činjenica

280. U procenjivanju dokaza, Sud primenjuje merilo dokaza „izvan razumne sumnje“. Međutim, takav dokaz može da sledi iz zajedničkog postojanja dovoljno snažnih, jasnih i skladnih zaključaka ili sličnih nepobijenih činjeničnih pretpostavki (vidi, između ostalih, predmete *Salman v. Turkey* [GC], br. 21986/93, st. 100, ECHR 2000-VII, i *Cyprus v. Turkey* [GC], br. 25781/94, st. 112–113, ECHR 2001-IV).

281. Veće je utvrdilo činjenice smrti Moravije Ramsahaija kako sledi (st. 356–371 presude veća):

„356. Neophodno je da Sud utvrdi činjenice smrti Moravije Ramsahaija.

357. Sud ima u vidu supsidijarnu prirodu svoje uloge i priznaje da mora da bude obazriv pri preuzimanju uloge prvostepenog suda, kada to nije učinjeno nezbežnim okolnostima datog slučaja. Ipak, kada se iznesu tvrdnje u vezi sa članom 2 Konvencije, Sud mora da posebno pomno ispita slučaj, čak i da su određeni domaći postupci i istrage već obavljani (vidi *Aktaş v. Turkey*, br. 24351/94, stav 271, 24. aprila 2003).

358. Bez dovođenja u pitanje svojih nalaza u vezi s članom 2 u proceduralnom pogledu, Sud zaključuje da je službena istraga relevantnih događaja koja je obavljena po svemu sudeći bila temeljna a da su nalazi zabeleženi veoma detaljno. Istraga se sastojala iz saslušanja policajaca koji su učestvovali u incidentu kao i velikog broja građana svedoka uključujući i nekih koji su dovedeni da svedoče u korist podnosilaca, kao i iz sakupljanja forenzičkih dokaza. Sud će svoje ispitivanje slučaja zasnovati na činjeničnim podacima koje je izvukao iz podnešenih službenih spisa, kao što je gore parafrazirano, i ako je potrebno uz dodatne podatke iz drugih izvora.

359. Dokazni materijal pokazuje da se pre nego što je smrtno stradao Moravia Ramsahai se dva puta ponašao na preteći način uz upotrebu pištolja. Prvi incident se dogodio u restoranu *Burger King* u ulici Leidseplein, kada je Moravia Ramsahai uperio pištolj u gđu Nadžimu Bužeden. Drugi se dogodio na mestu gde se odvija festival „Kvako“, kada je uz pretnju pištoljem naterao g. Vinodkumara Hoesenija da mu preda svoj moped.

360. G. Hoeseni je krađu mopeda prijavio prvim policajcima koje je video, pozornicima Dekeru i Boonstri, koji su bili na zadatku nadzora i nenaoružani. Njih trojica su onda zajedno krenuli za lopovom. Ali moped je bio previše brz da bi mogli da ga stignu. Policajci su onda radio vezom prijavili krađu mesnoj policijskoj stanici, dali opis lopova i mopeda i pravca u kome je lopov bio krenuo. Dežurni oficir je odmah naredio celokupnom raspoloživom osoblju da goni lopova.

361. Kasnije su pozornici Deker i Boonstra naveli da im je g. Hoeseni tek kasnije bio rekao da je Moravia Ramsahai nosio pištolj; da im je to bilo poznato,

budući da su bili nenaoružani ne bi nikako kretali za njim i svakako bi upozorili kolege. G. Hoeseni je međutim tvrdio da jeste bio pomenuo pištolj ali da ga policajci nisu dobro čuli. Bilo da je navod g. Hoesenija tačan ili nije, Sud prihvata da ga pozornici Deker i Boonstra nisu čuli da ih upozorava da je Moravia Ramsahai naoružan.

362. Od svih policajaca koji su bili u blizini, prvi koji su bili u stanju da odgovore na poziv su bili pozornici Brons i Bultstra koji su bili na patroli u naselju Bijlmermeer u obeleženom policijskom vozilu. Njih dvojica su ugledali Moraviju Ramsahaija kako vozi u pravcu zgrade 'Huigenbos' i krenuli za njim.

363. Policajci Brons i Bultstra su videli Moraviju Ramsahaija kako na mopedu ulazu u ulaz zgrade 'Huigenbos'. Pozornik Brons, vozač, uparkirao je automobil. Za to vreme je pozornik Bultstra izašao i potrčao prema ulazu. U ruci je držao policijsku motorolu.

364. Moravia Ramsahai se ponašao prkosno i pružio je otpor hapšenju. Pokušao je da pobegne. Pozornik Bultstra je pokušao da ga uhvati. Došlo je do kratkog gušanja, a Moravia Ramsahai je uspeo da se otrgne. Na udaljenosti od nekoliko metara od pozornika Bultstre, Moravia Ramsahai je zauzeo preteći stav i izvadio svoj pištolj.

365. Sud uzima s rezervom izjave građana da je Moravia Ramsahai bio nenaoružan. Ta lica su po svoj prilici posmatrala događaje s prilične udaljenosti i na slabom svetlu. Štaviše, te izjave nisu u saglasnosti s kasnijim pronalaženjem pištolja, pri čemu dokazi navode na zaključak da je Moravia Ramsahai izvadio pištolj koji je odgovarao opisu koji su dale dve druge osobe pre incidenta sa smrtnim ishodom, kao i izjavi g. Van den Hojvela, koji je deo događaja posmatrao izbliza.

366. Nakon što je video pištolj Moravije Ramsahaija i osetivši se ugroženim, pozornik Bultstra je ispuštio ili odbacio motorolu, izvukao službeni pištolj i glasno bar jedan put naredio Moraviji Ramsahaiju da odbaci svoj pištolj. Moravia Ramsahai je onda pištolj uperio prema zemlji, ali na način koji je pozornik Bultstra smatrao pretećim, i pokušao da se udalji.

367. Za to vreme je pozornik Brons parkirao i zaključao automobil i stigao da pomogne pozorniku Bultstri. Video je Moraviju Ramsahaija kako u ruci drži pištolj; uprkos činjenici da ga je pozornik Bultstra držao na nišanu i upkros naredbi da ga odbaci, on nije bacio pištolj.

368. Pištolj koji je Moravia Ramsahai držao u ruci je bio napet i s pet bojevih metaka, od kojih je jedan bio u ležištu i spreman da opali.

369. Kako pozornik Brons tako i pozornik Bultstra su videli Moraviju Ramsahaija kako se okreće i podiže ruku u kojoj je držao pištolj. Pozornik Brons je video kako Moravia Ramsahai usmerava pištolj u njegovom pravcu. U tom trenutku je izvukao svoj službeni pištolj – što do tada nije bio učinio – i ispalio jedan metak.

370. Pozornik Brons nije pucao da ubije; čak nije ni ciljao u neki određeni deo tela Moravije Ramsahaija. Namera mu je bila da okonča opasnu situaciju.

371. Metak koji je ispalio pozornik Brons pogodio je brahiokefalnu arteriju Moravije Ramsahaija, arteriju koja se grana od aorte i isporučuje jednu polovinu krvi koja dolazi u mozak, kao i veliku vratnu venu. Moravia Ramsahai je svest izgubio posle nekoliko sekundi i iskrvario do smrti posle par minuta.“

282. Kao što će se videti u donjem tekstu, Sud ima rezerve u pogledu nezavisnosti i kvaliteta istrage smrti Moravije Ramsahaija. Posebno u vezi s prividnim neslaganjem između izjava pozornika Bronsa i Bultstre, koji su obojica naveli da je smrtonosni metal ispalio pozornik Brons (vidi gore stav 15), i izjava pozornika Brama i Van Dala, koji su radili na radio vezi, koji su obojica naveli da su čuli pozornika Bultstru kako javlja da je on bio pucao i traži hitnu pomoć (vidi gore stavove 27 i 30). Štaviše, početne faze istrage su obavile kolege pozornika Bronsa i Bultstre policijske uprave Amsterdam/Amsteland.

283. Međutim, utvrđivanje činjenica od strane veća nije bilo ozbiljno osporeno: Država se nije ni osvrtnala na njega, a podnosioci su se zadovoljili time da se uopšteno pozivaju na svoje izjave veću o činjenicama bez da pominju netačnosti u nalazima veća o činjenicama ili pak nude drugačiju verziju događaja.

284. Opis ponašanja Moravije Ramsahaija od strane pozornika Bronsa i Bultstre je saglasan s poznatim činjenicama o izvlačenju pištolja Moravije Ramsahaija u restoranu *Burger King* u ulici Leidseplein (vidi izjavu gđe Bužeden, gore stavovi 75–76) i o njegovom korišćenju pištolja da bi zaplašio g. De Getruva (vidi njegovu izjavu, gore stav 84) i da bi oteo moped od g. Hoesenija (vidi njegove izjave, gore stavovi 31 i 158, kao i izjavu gđe Bondoe, gore stav 34). Takođe je saglasan s izjavama svedoka g. Van den Hojvela (vidi gore stavove 37–38 i 93).

285. Imajući prethodno u vidu, Sud ne vidi nikakav razlog da dovodi u pitanje izjave pozornika Bronsa i Bultstre. Sud prihvata da je pozornik Bultstra ispuštao svoju motorolu kako bi mogao da izvuče svoj službeni pištolj. Može lako da bude da policajci Bram i Van Dal nisu čuli podatak i da je to u stvari bio pozornik Brons koji je pozvao hitnu pomoć. Činjenica da je sve do posle podneva sledećeg dana posle incidenta istragu vodila policijska uprava Amsterdam/Amsteland će biti razmotrena kasnije.

286. U takvim okolnostima, i imajući u vidu stavove stranaka u pogledu utvrđivanja činjenica od strane veća, Sud će predmet posmatrati u svetlu tih činjenica.

2. Presuda veća

287. Veće je zaključilo da je policajcima Bronsu i Bultstri bilo sasvim nepoznato da je Moravia Ramsahai bio naoružan, pa da nisu ni imali razloga da veruju da će njihov zadatak biti da izvedu bilo šta drugo osim sasvim rutinskog hapšenja.

288. Veće je takođe zaključilo da je pozornik Bultstra izvukao svoj službeni pištolj tek nakon što je Moravia Ramsahai izvukao svoj pištolj, a da je pozornik Brons izvukao svoj službeni pištolj i pucao tek nakon što je Moravia Ramsahai, odupirući se sasvim jasnim upozorenjima da preda svoje oružje, bio počeo da podiže svoj pištolj prema njemu.

289. Utvrdivši činjenice, veće nije bilo u stanju da zaključi da su policajci Brons i Bultstra bili dužni da traže dodatne informacije ili pojačanja. Nadalje je zaključilo da upotreba smrtonosne sile nije prekoračila „apsolutno nužnu“ meru za svrhu hapšenja Moravije Ramsahaija i zaštite života pozornika Bronsa i Bultstru, te da shodno tome ispaljivanje metka na Moraviju Ramsahaija od strane pozornika Bronsa nije predstavljalo povredu člana 2 Konvencije.

3. Podnesci stranaka

(a) Podnosioci predstavke

290. Stav podnosilaca je bio da su čak i ako pretpostavimo da je nasilje protiv Moravije Ramsahaija bilo posledica namere da se izvrši „zakonito hapšenje“, policajci Brons i Bultstra postupili bez ispravnog planiranja. Propustili su da zatraže relevantne podatke, dodatna uputstva i pojačanja, bilo koje od čega bi smanjilo opasnost oduzimanja života na najmanju moguću meru.

(b) Država

291. Država se oslonila na nalaze Apelacionog suda u Amsterdamu, koji je zaključio da je Moravia Ramsahai bio ugrozio pozornika Bronsa smrtonosnim oružjem – napetim pištoljem s metkom u cevi – pa je dakle sâm izazvao situaciju u kojoj je upotreba sile, čak i smrtonosne sile, postala ništa manje od apsolutno neophodne.

292. Država je takođe navela da su bile preduzete neophodne mere da se minimizuje opasnost po život kao i da policajci nisu postupili nesavesno. Imajući u vidu šta se dogodilo, stav Države je bio da nije prikladno razmatrati dobre ili loše strane drugačijih postupaka.

4. Ocena Suda

293. Sud ponavlja da izuzeci koji su navedeni u stavu 2 člana 2 Konvencije ukazuju na to da se ova odredba odnosi i na lišavanje života s namerom, ali se ne odnosi samo na to. Tekst člana 2, čitan u celini, ukazuje na to da se stav 2 ne odnosi prvenstveno na slučajeve u kojima je dozvoljeno namerno lišiti pojedinca života, već opisuje situacije u kojima je dozvoljeno „koristiti silu“ koja može da, čak i bez namere, izazove gubitak života. Upotreba sile, međutim, ne sme da bude

više od „apsolutno nužne“ da bi se ostvario jedan od ciljeva navedenih u tačkama (a), (b) ili (c) (vidi *Ođur v. Turkey* [GC], br. 21594/93, st. 78, ECHR 1999-III).

294. U vezi s ovim upotreba pojma „apsolutno nužna“ u stavu 2 člana ukazuje na to da mora da se primeni strožiji kriterijum nužnosti nego što se obično koristi kada se odlučuje o tome da li je postupak države „neophodan u demokratskom društvu“ prema drugom stavu članova od 8 do 11 Konvencije. Naročito je bitno da sila koja se koristi mora da bude strogo smazmerna ostvarivanju ciljeva navedenih u tačkama 2 (a), (b) i (c) člana 2 (*ibid.*).

295. Sud je već odlučio da prihvati procenu veća činjenica smrti Moravije Ramsahaija, koja nije naročito ni osporavana (vidi gore stavove 80–83). Pošto je to učinio, Sud ne može da nađe ništa pogrešno u zaključku veća da smrtonosni hitac koji je ispalio pozornik Brons nije bio „ništa više od apsolutno nužnog“ kako bi taj pojam trebalo tumačiti za svrhe člana 2 Konvencije.

296. Sud je dakle uveren da ubistvo Moravije Ramsahaija nije predstavljalo povredu člana 2 Konvencije.

B. Istraga nakon ubistva

1. Presuda veća

(a) Delotvornost istrage

297. Veće nije moglo da dođe do zaključka da su domaće vlasti odbile svedoke ili propustile da traže svedoke koji bi možda ponudili tačne i relevantne podatke za istražni dosije, kako su naveli podnosioci.

298. Veće se složilo s podnosiocima da se određene istražne mere o kojima nije bilo pomena u istražnom dosijeu – određivanje tačne putanje smrtonosnog metka; ispitivanje ruku policajaca za tragove baruta; ispitivanje pištolja koji je upotrebljen, municije i čaure ispaljenog metka; kao i rekonstrukcija događaja – obično preduzimaju u istragama u vezi s lišavanjem života vatrenim oružjem. Međutim, u ovom slučaju nikada nije postojala nikakva sumnja u identitet osumnjičenog a okolnosti događaja je bilo moguće ustanoviti i bez tih istražnih radnji; sledi da nepreduzimanje tih radnji nije štetilo delotvornosti celokupne istrage.

299. Veće se složilo da je bilo moguće i da je trebalo izjave od policajaca Bronsa i Bultstre uzeti ranije, tako da bi ih bilo moguće uporediti a kasnije i razmotriti u svetlu forenzičkih nalaza, ako bi to bilo potrebno. Pa ipak, nije bilo moguće zaključiti da su se policajci Brons i Bultstra dogovorili međusobno i s kolegama da ometaju tok istrage.

300. Zaključak je da veće nije ustanovilo povredu člana 2 u pogledu delotvornosti istrage.

(b) Nezavisnost istrage

301. Veće se složilo da je Državno odeljenje za krivične istrage kao državni organ sa sopstvenom komandnom linijom koje je podređeno najvišoj tužilačkoj vlasti u državi, glavnim tužiocima kolektivno, za svrhe člana 2 Konvencije imalo dovoljno nezavisnosti.

302. Međutim, veće je zaključilo da je ključne delove istrage obavila ista jedinica, delujući prema svojoj komandnoj liniji, kojoj su pripadali policajci Brons i Bultstra – Policijska uprava Amsterdam/Amsteland: i to forenzičku istragu mesta događaja, traženje svedoka od vrata do vrata i prvobitno ispitivanje svedoka, uključujući i policajce, koji su takođe bili zaposleni u Policijskoj upravi Amsterdam/Amsteland. Veće je primetilo i da je Policijska uprava Amsterdam/Amsteland obavila i druge istražne radnje po nalogu Državnog odeljenja za krivične istrage.

303. Uzimajući ovo u obzir, a takođe i činjenicu da čak ni nadzor od strane nezavisnog tela nije bio dovoljan da bi se obezbedila puna nezavisnost istrage, veće je zaključilo da je postojala povreda člana 2 u proceduralnom pogledu.

(c) Učešće podnosilaca predstavke

304. Veće je primetilo da bi odavanje ili objavljivanje policijskih izveštaja i istražnog materijala moglo da obuhvati i osetljiva pitanja s mogućim štetnim posledicama za pojedince ili druge istrage. Nije dakle moglo da se smatra automatskim zahtevom po članu 2 da bi rodbinu trebalo redovno obavestavati o istrazi. Isto tako, od istražnih organa ne bi moglo da se traži da se povinuju svakom zahtevu rođaka u pogledu istrage. U svakom slučaju, veće je zaključilo da je istraga smrti Moravije Ramsahaja bila dovoljno delotvorna.

305. Veće nije zaključilo da je podnosiocima bio u potpunosti uskraćen uvid u određene spise.

306. Posledično, veće je zauzelo stav da je podnosiocima bio omogućen pristup istražnim podacima u meri koja je bila potrebna da oni mogu neometano da učestvuju u postupku osporavanja odluke da se protiv pozornika Bronsa ne podiže optužnica.

(d) Postupak pred Apelacionim sudom

307. Veće je zauzelo stav da postupak pred Apelacionim sudom nije morao da sadrži i javnu raspravu. Složilo se s Državom da bi lice, za koje je odlučeno da mu ne bi trebalo biti suđeno, trebalo zaštititi od neprijatnosti da se od njega pravi spektakl u javnosti.

308. Činjenica da odluka Apelacionog suda nije izrečena javno je već nešto drugo. U slučajevima kada je odlučeno da lice s javnim ovlašćenjima čijom ru-

kom je drugo lice lišeno života ne bi trebalo krivično goniti, član 2 je po mišljenju veća zahtevao da odluka bude podložna kontroli javnosti.

(e) Uloga javnog tužioca

309. Veće je izrazilo zabrinutost u pogledu dodeljivanja nadzora nad istragom javnom tužiocu povezanog s policijskom stanicom u kojoj su radili policajci Brons i Bultstra. I pored toga je zaključilo da mera nezavisnosti javnog tužioca, posmatrana zajedno s mogućnošću podnosilaca da traže preispitivanje od strane Apelacionog suda odluke da se odustane od krivičnog gonjenja, zadovoljava zahteve člana 2.

2. Podnesci stranaka

(a) Podnosioci predstavke

310. Podnosioci su u suštini ponovili stav koji su bili branili pred većem.

311. Stav podnosilaca je bio da je povredu proceduralnih zahteva člana 2 predstavljalo odbijanje Apelacionog suda da razmotri izjave drugih lica osim policajaca Bronsa i Bultstre i gospodina Van den Hojvela. G. Van den Hojvel čak nije ni bio video ispaljivanje metka. Drugi svedoci nisu čak ni svedočili, posebno gđa Lieveld, gđa Rijssel, g. Čitani i g. Van Rij, i pored zahteva predlagača da ih sasluša Apelacioni sud, a njihove izjave nisu bile uzete u obzir.

312. Određene istražne mere koje bi normalno trebalo očekivati u ovakvim slučajevima nisu bile izvršene, uključujući ispitivanje tragova baruta na rukama policajaca a verovatno i na drugim mestima, kao i rekonstrukciju događaja i putanju metka. Takođe su nedostajali crteži ili fotografije načinjeni prilikom obdukcije na kojima bi se videla ulazna i izlazna rana od metka.

313. Važan deo istrage, uključujući i neke istražne mere koje nije bilo moguće naknadno ponoviti, obavili su policajci koji su bili ne samo iz iste policijske uprave kao policajci Brons i Bultstra – uprave Amsterdam/Amsteland – nego čak i iz iste stanice policije, Flierbosdref u Amsterdamu, što znači da su bili unutar istog komandnog lanca. Po mišljenju podnosilaca je još više za žaljenje bila činjenica da su policajci koji su se pojavili na mestu događaja odbili svedoke, gđu Rijsel i gđu Lieveld, a možda i druga lica čija imena nisu ni zabeležena. Ostalo je na podnosiocima i njihovom advokatu da ta lica ponovo pronađu kasnije.

314. Što se tiče Državnog odeljenja za krivične istrage, podnosiocu su ispred Velikog veća prihvatili da je ono podređeno najvišem organu tužilaštva i nisu pokretali pitanje o njegovoj nezavisnosti prema policijskoj upravi Amsterdam/Amsteland. Međutim, istraga Državnog odeljenja za krivične istrage nije bila obavljena pod nadzorom tužilačkog organa nezavisnog od policijske uprave

Amsterdam/Amsteland. Ona je obavljena pod nadzorom javne tužiteljke De Vries, čiji odnos prema policijskoj upravi Amsterdam/Amsteland bi teško mogao da se smatra nezavisnim.

315. Tačno je da je Državno odeljenje za krivične istrage saslušalo policajce Bronsa i Bultstru. Međutim, to je urađeno mnogo vremena posle ubistva i nakon što su policajci Brons i Bultstra imali priliku da slučaj razmotre s drugima – uključujući tu i policijskog komesara Van Riesena. Pored toga, policajcima Bronsu i Bultstri je bilo dozvoljeno da nastave da obavljaju dužnost dok je istraga još trajala i dok su važni podaci još bili prikupljeni od policajaca u njihovoj stanici, u Flierbosdref.

316. Tokom celokupnog trajanja podnosiocima uopšte nije dozvoljen pristup spisima slučaja, uprkos zahtevima njihovog advokata. Ta situacija se nastavila čak i nakon što je javna tužiteljka odlučila da neće podnositi optužnicu. Štaviše, tek nakon što je bila obavestila podnosiocima o svojoj odluci je pristala da primi podnosiocima.

317. U postupku pred Apelacionim sudom podnosioci nisu uzeli dovoljno učešća da bi njihovi interesi bili zaštićeni. Razumni zahtevi, uključujući zahtev za kopijama određenih dokumenata iz dosijea slučaja i za određene istražne mere, su bili odbačeni. Niti je po mišljenju podnosilaca uopšte bilo jasno zašto postupak nije mogao da bude javan.

(b) Država

318. Stav Države je bio da član 2 Konvencije ne sadrži nikakvu neposrednu obavezu da se obavi delotvorna i nezavisna istraga nakon što dođe do lišavanja života od strane državnih službenika, u smislu da proceduralne norme treba posmatrati odvojeno od okolnosti takve smrti.

319. Bilo kako bilo, zaključak veća da ubistvo Moravije Ramsahaija nije predstavljalo povredu člana 2 Konvencije, zasnovano na nalazima policijske istrage, pokazalo je da istraga nije bila manjkava u tolikoj meri da ne bi ispunila proceduralne norme koje zahteva taj član.

320. Istraga nakon smrti Moravije Ramsahaija je bila savesna i sveobuhvatna. Lokalna policija je odmah zaštitila sve dokaze na mestu događaja i prikupila sve potrebne podatke. Presuda veća, kojom je ustanovljena povreda člana 2 zbog toga što je istražne mere preduzela lokalna policija, previdela je ključan značaj pribavljanja dokaza odmah nakon događaja. Ako bi lokalna policija bila prinuđena da čeka i ne radi ništa do dolaska Državnog odeljenja za krivične istrage, to bi moglo da dovede do gubitka važnih podataka: svedoci bi mogli da odu pre nego što bi njihova imena bila zabeležena, a materijalni tragovi bi mogli da nestanu zbog meteoroloških uslova ili jednostavno zbog prolaska ljudi.

321. Budući da bi u većini slučajeva lokalna policija mogla da bude na mestu događaja pre Državnog odeljenja za krivične istrage, sasvim uobičajena praksa je da lokalna policija prikupi raspoložive dokaze a istragu preda Državnom odeljenju čim stignu njegovi ljudi, koji bi obavili sve neophodne dalje mere.

322. Državno odeljenje za krivične istrage jeste iskoristilo istražne izveštaje sačinjene od strane lokalne policije u kojoj je pozornik Brons bio zaposlen. Međutim, Državno odeljenje za krivične istrage je samo preduzelo niz obimnih dodatnih istražnih mera i ponovilo posao koji je obavila lokalna policija u meri u kojoj je to bilo potrebno i svrsishodno.

323. Istina je da prema prema članu 12 Zakonika o krivičnom postupku žalbeni postupci nisu javni. Država je objasnila da je to tako da bi se lica koja tužilaštvo možda ne namerava da goni – lica za koja je sasvim moguće da ne zaslužuju krivično gonjenje, ili su čak lažno optužena – zaštitila od osude javnosti. Imajući posebno u vidu pretpostavku nevinosti, bilo bi razumno da bi u ravnoteži interesa lica koje traži da se drugo lice krivično goni i lica koje se sumnjiči trebalo da prevagne interes potonjeg.

324. Ovo načelo bi bilo još primenljivije u slučajevima u kojima se radi o državnim službenicima. Zakonom propisana obaveza da bude objavljen ishod postupka po članu 12 Zakonika o krivičnom postupku u slučajevima u kojima se radi o državnim službenicima bi mogla da naškodi njihovoj kasnijoj operativnosti.

325. Zahtev za javnošću je sasvim dovoljno ispunjen učešćem podnosioca žalbe u postupku i mogućnošću podnosioca da se obrati javnosti u vezi sa slučajem, kao što su podnosioci predstavke upravo i uradili.

326. Takođe je istina da rekonstrukcija događaja nije bila obavljena niti je postojao balistički izveštaj, ali oni nisu ni bili potrebni. Ustanovljeno je da je metak koji je ubio Moraviju Ramsahaija bio ispaljen iz službenog pištolja pozornika Bronsa; pozornik Brons nikada nije ni demantovao da je ispalio metak. Neobavljanje rekonstrukcije događaja ili balističkog izveštaja nije sprečilo Apelacioni sud da presudi da je pozornik Brons pucao u samoodbrani.

327. Jeste prošlo dva dana nakon događaja dok policajci Brons i Bultstra nisu saslušani. To je bio odraz odluke da budu saslušani tek nakon što budu prikupljeni forenzički dokazi i prve izjave svedoka. Ako bi bilo potrebno, policajci bi onda mogli da budu suočeni s istima i saslušani još delotvornije. Bilo kako bilo, nije bilo razloga da se veruje da će policajci Brons i Bultstra da izbegavaju saslušavanje ili da pobegnu.

3. Ocena Suda

(a) *Primenljiva načela*

328. Sud je primenljiva načela naveo kako sledi (vidi predmet *Nachova and Others v. Bulgaria* [GC], br. 43577/98 i 43579/98, st. 110–113, ECHR 2005-VII, reference o sudskoj praksi izostavljene):

„110. Obaveza zaštite prava na život po osnovu člana 2 Konvencije, a u vezi člana 1 i opšte obaveze države ‘jemči svakom u svojoj nadležnosti prava i slobode određene... u Konvenciji’, implicira i obavezu da se zvanično i delotvorno istraži svaka smrt lica kao rezultat upotrebe sile (...). Svrha istrage jeste efikasna primena instituta u domaćim zakonima koji štite pravo na život u situacijama u kojima učestvuju službena lica, kako bi se oni pozvali na odgovornost za slučaj smrtnog ishoda, a u situacijama u okviru njihove odgovornosti (...).

...

112. Da bi istraga o prijavi da su službena lica neko lice nezakonito lišila života mogla smatrati delotvornom, lica koja su nadležna za sprovođenje istrage moraju biti nezavisna i nepristrasna u svom radu, kako po zakonu tako i u praksi (...).

113. Istraga mora biti delotvorna i u smislu da mora dovesti do utvrđivanja da li je upotreba sile bila opravdana u datim okolnostima, kao i do identifikacije i kažnjavanja odgovornih (...). Nadležni organi su morali preduzeti sve raspoložive mere da prikupe dokaze u vezi rečenog incidenta, uključujući i uzimanje izjava svedoka i prikupljanje forenzičkih dokaza. Zaključci do kojih se dođe u istrazi moraju biti zasnovani na detaljnoj, objektivnoj i nepristrasnoj analizi svih relevantnih činjenica, uz obaveznu primenu standarda, ‘ne više nego što je apsolutno nužno’ koji se zahteva po osnovu člana 2, stav 2. Svaka manjkavost u istrazi kojom se umanjuje mogućnost utvrđivanja činjeničnog stanja i individualne odgovornosti podleže oceni da istraga nije bila u dovoljnoj meri delotvorna (...).³

kao i kako sledi (vidi, između ostalog, *Anguelova v. Bulgaria*, br. 38361/97, stav 140, ECHR 2002-IV):

„140. Mora da postoji dovoljan element uvida javnosti u istragu ili rezultate istrage kako bi se odgovornost obezbedila i u praksi a ne samo u teoriji, kako bi se održalo poverenje javnosti u poštovanje vladavine prava od strane vlasti i kako bi se sprečilo da izgleda da postoji bilo kakv dosluh ili tolerisanje nezakonitih dela. Step en uvida javnosti koji je neophodan ne mora da bude isti od slučaja do slučaja. Međutim, u svim slučajevima članovi porodice žrtve moraju da budu

3 Prevod iz Zbirka odluka o ljudskim pravima III – presude Evropskog suda za ljudska prava o zabrani diskriminacije, T. Papić (ur.), Beogradski centar za ljudska prava, 2005, str. 33 i 34.

uključeni u postupak u meri koja je neophodna da bi se zaštitili njihovi legitimni interesi (...)"

329. Sud bi na ovom mestu morao da primeti da obaveza da se izvrši hitna i delotvorna istraga u slučajevima kada su pojedinci ubijeni zbog upotrebe sile, i da se pokrene ili omogući postupci koji su relevantni za dati slučaj, ne zavisi od toga da li se za datu upotrebu sile na kraju ustanovi da je predstavljala povredu člana 2 Konvencije.

(b) Delotvornost istrage

330. Sud smatra da bi na ovom mestu morao da razjasni opseg i sadržinu svog ispitivanja delotvornosti istrage.

331. Da bi bila „delotvorna“ kako bi taj izraz trebalo tumačiti u kontekstu člana 2 Konvencije, istraga smrtnog slučaja koja je povezana s odgovornošću Strane ugovornice po tom članu kao prvo mora da bude zadovoljavajuća. To znači da mora da bude sposobna da dovede do identifikovanja i kažnjavanja odgovornih za tu smrt. To nije obaveza cilja, već obaveza sredstva. Vlasti moraju da su bile preduzele razumne korake koji su im na raspolaganju kako bi pribavile dokaze u vezi s događajem. Svaka manjkavost istrage koja potkopava njenu sposobnost da se identifikuje počilnac ili počinioci izaziva opasnost da se ne dostigne taj standard (cf. *Tahsin Acar v. Turkey* [GC], br. 26307/95, st. 223, ECHR 2004-III).

332. Kao drugo, da bi istraga bila „delotvorna“ u tom smislu, možda bi trebalo da se smatra neophodnim da lica odgovorna za nju i ona koja je obavljaju budu nezavisna od onih koji su učestvovali u događaju. To znači ne samo nepostojanje hijerarhijskih ili institucionalnih veza, već i nezavisnost u praksi (vidi predmet *Tahsin Acar*, st. 222). Ono što je ovde u ulogu je ništa manje nego poverenje javnosti u državni monopol upotrebe sile.

(i) Adekvatnost istrage

333. Podnosioci predstavke su ispravno naglasili da nekoliko forenzičkih postupaka koji su uobičajeni u ovakvim slučajevima nisu ni obavljani: nije ni pokušano da se odredi tačna putanja metka (što bi po mišljenju podnosilaca bilo moguće izvesti); nije obavljeno testiranje ruku policajaca Bronsa i Bultstre za tragove baruta; u dosijeu istrage se nije nalazio nikakav izveštaj o pregledu službenog pištolja, municije i potrošene čaure pozornika Bronsa; izveštaj o obdukciji koji je unet u dosije nije sadržao nikakve crteže ili fotografije ulaznih i izlaznih rana koje je učinio smrtonosni metak; niti je obavljena rekonstrukcija slučaja. Konačno, policajci Brons i Bultstra su saslušani tek nekoliko dana nakon ubistva, a oni su za sve to vreme imali priliku da razgovaraju o događaju s drugima i međusobno.

334. Istina je da nije ni pokušano da se ustanovi putanja metka. Nije ni sigurno da li bi to bilo moguće uraditi na osnovu raspoloživih podataka, budući

da nakon što je pogodio Moraviju Ramsahaija metak nije ostavio nikakav trag osim što je polomio staklo (vidi gore stav 230).

335. Međutim, Sud smatra da su ostale manjkavosti koje su naveli podnosioci narušile adekvatnost istrage. Po tom se pitanju njegovi nalazi razlikuju od nalaza veća.

336. Propust da se izvrši testiranje ruku dvojice policajaca na tragove baruta i da se obavi rekonstrukcija događaja, kao i nepostojanje izveštaja o pregledu njihovog oružja (vidi gore stav 236) ili municije, kao i nepostojanje adekvatnog slikovnog izveštaja traume koje je na telu Moravije Ramsahaija izazvao metak (vidi gore stav 224), nisu objašnjeni.

337. Štaviše, policajci Brons i Bultstra nisu držani u izolaciji nakon događaja i saslušani su tek skoro tri dana kasnije (vidi gore stavove 94 i 107). Mada, kako je već rečeno, ne postoje dokazi da su se oni dogovarali međusobno ili s kolegama u policijskoj upravi Amsterdam/Amsteland, sama činjenica da nisu bili preduzeti odgovarajući koraci kako bi se smanjio rizik od takvih dogovora predstavlja ozbiljnu manjkavost adekvatnosti istrage.

338. Ove manjkavosti istrage su još više za žaljenje budući da nije bilo svedoka koji su videli ispaljivanje metka iz blizine, osim samih policajaca Bronsa i Bultstre. Sud je već ukazao na neslaganje između njihovih izjava da je metak ispalio pozornik Brons i izjava policajaca Brama i Van Dala, koji su naveli da su čuli pozornika Bultstru kako javlja da je on ispalio metak i poziva hitnu pomoć (vidi gore stav 275).

339. Sledi da je postojala povreda člana 2 Konvencije utoliko što istraga okolnosti smrti Moravije Ramsahaija nije bila adekvatna.

(ii) Nezavisnot policijske istrage

340. Nezavisnost Državnog odeljenja za krivične istrage nije ni osporavana pred Velikim većem, koje ni samo ne vidi razloga da dođe do drugačijeg zaključka od zaključka veća po ovom pitanju.

341. Međutim, od smrti Moravije Ramsahaija do trenutka kada je Državno odeljenje za krivične istrage ušlo u istragu (vidi gore stav 89) prošlo je petnaest i po sati. Za ovo kašnjenje nije dato nikakvo objašnjenje.

342. Nije ni osporavano da su važne delove istrage obavila ista policijska uprava, Amsterdam/Amsteland, u kojoj su bili zaposleni policajci Brons i Bultstra: forenzički pregled mesta događaja, traženje svedoka od vrata do vrata, kao i prvobitno ispitivanje svedoka, uključujući tu i policajce koji su takođe radili u policijskoj upravi Amsterdam/Amsteland (vidi gore stavove 26–88).

343. Nakon što je istragu preuzelo Državno odeljenje za krivične istrage, policijska uprava Amsterdam/Amsteland je obavila još istražnih radnji, doduše

po nalogu Državnog odeljenja za krivične istrage i pod njegovom odgovornošću (vidi gore stav 89).

344. Sud je imao priliku da ustanovi povredu proceduralnog aspekta člana 2 u tome što je istraga smrtnog slučaja u okolnostima u kojima je postojalo učešće državnog organa obavile neposredne kolege lica koja su navodno učestvovala u događaju (vidi predmet *Aktaş*, st. 301). Za rad pod nadzorom druge institucije, koliko god da je ona nezavisna, ustanovljeno je da ne predstavlja dovoljnu garanciju nezavisnosti istrage (vidi predmet *Hugh Jordan*, st. 120, i predmet *McKerr*, st. 128).

345. Mada jeste istina da obavezivanje lokalne policije da ne preduzima ništa do dolaska nezavisnih istražitelja može da prouzrokuje gubitak ili uništenje važnih dokaza, Država nije navela nikakve posebne okolnosti koje bi zahtevale hitne istražne radnje od strane lokalne policije u ovom slučaju osim izolovanje mesta događaja; nema potrebe da Sud razmatra ovo pitanje u sažetku.

346. Štaviše, u dugom slučaju koji Sud obrađuje s istom Državom kao tuženom strankom, Državno odeljenje za krivične istrage se pojavilo četiri i po sata nakon ispaljivanja metka sa smrtnim ishodom (vidi predmet *Romijn v. the Netherlands* (dec.), br. 62006/00, 3. marta 2005. godine). Pored toga, kao što je ministar pravde rekao pred Parlamentom, Državno odeljenje za krivične istrage je u stanju da se na mestu događaja pojavi u proseku ne više od sat i po nakon događaja. U tom svetlu, kašnjenje od čak petnaest i po sati je neprihvatljivo.

347. Što se tiče istrage policijske uprave Amsterdam/Amsteland nakon što je slučaj preuzelo Državno odeljenje za krivične istrage, Sud zaključuje da kasnije učešće Državnog odeljenja nije dovoljno da se odstrani mrlja u pogledu nedovoljne nezavisnosti policijske uprave.

348. Na osnovu navedenog Sud je našao da je postojala povreda člana 2 Konvencije utoliko što policijska istraga nije bila dovoljno nezavisna.

(iii) Uloga javnog tužioca

349. Policijska istraga je obavljena pod nadzorom javne tužiteljke za Amsterdam koja je bila odgovorna za rad policije u policijskoj stanici Flierbosdref (vidi gore stav 89). Ista javna tužiteljka je donela odluku da se ne podnosi optužnica protiv pozornika Bronsa, pod ovlašćenjem prenetim od vrhovnog javnog tužioca (vidi gore stav 237).

350. U Holandiji Javno tužilaštvo, mada ne uživa punu pravosudnu nezavisnost (vidi gore stav 250), ima sopstvenu hijerarhiju, odvojenu od policijske, i policija postupuje po nalogima Tužilaštva u operativnim pitanjima krivičnog prava i izvršavanja pravde (vidi gore stavove 251 i 252).

351. Javni tužioci se po pravilu oslanjaju na policiju za podatke i podršku. To samo po sebi nije dovoljno da se zaključi da oni i policija nisu dovoljno nezavisni jedni od drugih. Međutim, mogu da se pojave problemi tamo gde određeni javni tužilac blisko saraduje s određenom policijskom jedinicom.

352. U ovom slučaju, bilo bi bolje da je nadzor nad istragom vršio javni tužilac koji nije imao veze s policijskom upravom Amsterdam/Amsteland, posebno imajući u vidu učešće policijske uprave Amsterdam/Amsteland u istrazi. Pa ipak, trebalo bi imati u vidu stepen nezavisnosti Holandskog javnog tužilaštva i činjenicu da je krajnju odgovornost za istragu nosio vrhovni javni tužilac. Štaviše, postojala je mogućnost preispitivanja odluke od strane nezavisnog suda a podnosioci su tu priliku i iskoristili.

353. Po ovom pitanju dakle nije postojala povreda člana 2.

(c) Učešće podnosilaca predstavke

354. Odavanje ili objavljivanje policijskih izveštaja i istražnog materijala bi moglo da obuhvati i osetljiva pitanja koja bi mogla da štete pojedincima ili drugim istragama. Ne bi se dakle moglo smatrati automatskom obavezom po članu 2 da se porodici žrtve omogući pristup tekućoj istrazi. Neophodan pristup javnosti ili rodbine može da bude omogućen tokom drugih faza raspoloživih postupaka (vidi, između ostalog, predmet *McKerr*, stav 129).

355. Sud ne smatra da član 2 nameće obavezu istražnim organima da zadovolje svaki zahtev za određenom istražnom merom koji uputi rodbina tokom istrage.

356. Veće je zaključilo da je podnosiocima omogućen pristup podacima prikupljenim u istrazi u dovoljnoj meri da bi oni mogli da učestvuju na zadovoljavajući način u postupku osporavanja odluke da se pozornik Brons ne goni krivično. Sud primećuje da nijedna stranka nije ponudila dodatne argumente po ovom pitanju; Sud se dakle slaže s većem i ne vidi razlog da zauzme drugačiji stav po ovom pitanju.

357. Po ovom pitanju dakle nije postojala povreda člana 2.

(d) Postupak pred Apelacionim sudom

358. Rasprava pred Velikim većem se bavila pitanjem da li je trebalo da postupak pred Apelacionim sudom i njegova odluka budu javni.

359. Sud će se ovde pozabaviti pitanjem da li je član 6 primenljiv na postupak prema članu 12 Zakonika o krivičnom postupku Holandije. Međutim, za svrhe člana 2, Sud se slaže s većem da takav postupak ne bi trebalo izjednačavati

s krivičnim postupkom već da je njegova jedina svrha da se omogući da bude osporena odluka da se ne podnese optužnica.

360. Član 2 ne ide tako daleko da propisuje obavezu da svi postupci nakon istrage ubistva budu javni. Kao što je na primer navedeno u predmetu *Anguelova* (vidi gore stav 321), kriterijum je da li je postojao dovoljan stepen uvida javnosti u pogledu istrage ili rezultata istrage da bi se obezbedila odgovornost u praksi a ne samo u teoriji, da bi se održalo poverenje javnosti da država poštuje vladavinu prava, i da bi se sprečio privid da postoji nekakav dogovor ili tolerisanje nezakonitih postupaka. Po ovom pitanju mora da bude prihvaćeno da neophodan stepen uvida javnosti može da bude različit od slučaja do slučaja.

361. Što se tiče ovog slučaja, Sud se slaže s većem da postupak pred Apelacionim sudom nije morao da bude javan. Međutim, za razliku od veća, stav Suda je da nije bilo neophodno ni da odluka Apelacionog suda bude objavljena. Podnosiocima je omogućen pun pristup dosijeu istrage i mogućnost da učestvuju u punoj meri u raspravi pred Apelacionim sudom; uručena im je i obrazložena odluka. Postojala je dakle sasvim neznatna mogućnost da bi bilo koji organ koji je učestvovao u slučaju sakrio relevantne podatke od Apelacionog suda ili predlagača. Pored toga, budući da predlagačima nije uskraćeno pravo da sami obaveste javnost o odluci suda, Sud zaključuje da je obaveza javnosti zadovoljena u meri neophodnoj da bi se sprečila bilo kakva opasnost od nezakonitog zataškivanja od strane vlasti Holandije.

362. Sledi da nije postojala povreda člana 2 u vezi s postupkom pred Apelacionim sudom.

(e) Zaključak

363. Dokazano je da istraga smrti Moravije Ramsahaija nije ispunila standarde koji se primenjuju jer je bila manjkava u tolikoj meri da je to štetilo njenoj adekvatnosti (vidi gore stav 332) kao i u delu istrage koji je ostavljen policijskoj upravi kojoj su pripadali policajci Brons i Bultstra (vidi stav 341 u gornjem tekstu). Utoliko je napravljen propust u vezi s poštovanjem proceduralnih obaveza koje nameće član 2 Konvencije.

364. Međutim, nije postojala povreda člana 2 zbog toga što je nadzor nad istragom vršila javna tužiteljka kojoj su policajci Brons i Bultstra i njihove kolege bili podređeni (vidi gore stav 346), niti u vezi s uslovima pristupa predlagača istrazi (vidi gore stav 350), niti u vezi s tim što postupak prema članu 12 Zakonika o krivičnom postupku nije bio javan, niti u vezi s time što odluka Apelacionog suda od 26. aprila 1999. godine nije javno objavljena (vidi gore stav 355).

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 6 KONVENCIJE

365. Članom 6 Konvencije je propisano:

„1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona. Presuda se izriče javno, ali se štampa i javnost mogu isključiti s celog ili s dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne bezbednosti u demokratskom društvu, kada to zahtevaju interesi maloletnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u meri koja je, po mišljenju suda, nužno potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla da naškodi interesima pravde.

...“

1. Presuda veća

366. Veće je zauzelo stav da postupak po članu 12 Zakonika o krivičnom postupku Holandije ni na koji način nije odlučivao o građanskim pravima ili obavezama i da nije uticao na pravo stranaka da započnu parnični postupak; član 6 dakle nije bio primenljiv u građanskom smislu. Ali član 6 nije bio primenljiv ni u krivičnom pogledu, budući da sama formulacija odredbe („protiv njega“) označava da u krivičnim predmetima garantije toga člana štite lice koje je krivično optuženo.

2. Odluka Suda

367. Niti podnosioci ni Država nisu podneli nikakav argument u vezi s ovim pitanjem Velikom veću. Sud dakle ne vidi razloga da zauzme drugačiji stav od stava veća; Sud dakle zaključuje da član 6 nije primenljiv.

III. NAVODNA POVREDA ČLANA 13 KONVENCIJE

368. Članom 13 Konvencije je propisano kako sledi:

„Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na delotvoran pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.“

1. Presuda veća

369. Veće, primetivši da su pritužbe podnosilaca u vezi s ovom odredbom bile identične pritužbama u vezi sa članom 2 u pogledu postupka, ograničilo se na nalaze u vezi sa članom 2. Veće je dakle zauzelo stav da ne postoji odvojeno pitanje u vezi sa članom 13.

2. Odluka Suda

370. Kao i veće, Sud ne vidi nikakvo odvojeno pitanje u vezi sa članom 13 Konvencije.

IV. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

371. Članom 41 Konvencije je propisano:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci.“

A. Šteta

1. Presuda veća

372. Veće je podnosiocima dodelilo zajednički iznos od 20.000 eura (EUR) u pogledu nematerijalne štete.

2. Zahtev podnosilaca

373. Kao i u postupku pred većem, podnosioci predstavke su tražili iznos od 30.000 EUR u pogledu nematerijalne štete. Nisu podneli nikakav zahtev u vezi s materijalnom štetom.

374. Država je zahtev podnosilaca smatrala preteranim. Država je takođe smatrala iznos koji je dodelilo veće preteranim jer je povreda koja je ustanovljena bila samo proceduralne prirode.

3. Odluka Suda

375. Odlučujući pravično, Sud dodeljuje podnosiocima zajednički iznos od 20.000 EUR s dodatkom svih poreza naplativih u vezi s nematerijalnom štetom.

B. Sudski i ostali troškovi

1. Presuda veća

376. Veće je podnosiocima dodelilo 8.000 EUR umanjeno za iznos od 701 EUR koji su u vidu pravne pomoći već dobili od Saveta Evrope, s dodatkom svih naplativih poreza.

2. Odštetni zahtev predlagača; argumenti pred Velikim većem

377. Podnosioci su tražili 1.818,18 EUR plus porez na dodatu vrednost (PDV) u vezi s postupkom pred domaćim sudom, što su bili troškovi postupka do

odluke Apelacionog suda. U pogledu postupka pred većem, tražili su 11.872,10 EUR plus PDV, umanjeno za 701 EUR koje su dobili u vidu pravne pomoći od Saveta Evrope.

378. Pored toga su tražili 1.800 EUR za advokatske honorare u postupku pred Većem, plus 900 EUR za neophodne troškove puta i boravka tokom prisustvovanja raspravi pred Velikim većem.

379. Ukupan zahtev je dakle bio 15.682,28 EUR, od čega treba oduzeti pravnu pomoć primljenu od Saveta Evrope u vezi s postupcima pred većem i Velikim većem.

380. Država se nije oglasila u vezi s ovim iznosima.

3. Odluka Suda

381. Sud potvrđuje odluku veća u pogledu sudskih i ostalih troškova postupka do presude veća.

382. Pravilom 60 Poslovnika Suda je propisano sledeće:

»...

2. Podnosilac je dužan da podnese detaljan spisak svih potraživanja, zajedno s svim relevantnim dokumentima, u roku određenom za podnošenje podneska o suštini stvari osim ako predsednik veća ne odredi drugačije.

3. Ako podnosilac ne ispuni zahtev propisan prethodnim stavovima veće ima pravo da potraživanja odbaci delimično ili u celini.

«...

383. Potraživanja podnosioca u vezi s postupkom pred Velikim većem primljena su nakon isteka roka propisanog stavom s pravila 60. Nije dato nikakvo obrazloženje za propuštanje roka. Sud ta potraživanja odbacuje.

384. Shodno prethodnom obeštećenje može da bude dodeljeno jedino za sudske i druge troškove u vezi s postupcima pre postupka pred većem. Sud smatra obeštećenje koje je dodelilo veće po ovoj stavci razumnim, to jest 8.000 EUR umanjeno za 701 EUR dobijenih po osnovu pravne pomoći. Takođe treba napomenuti da su podnosioci primili još pravne pomoći u vezi s troškovima ovog postupka.

385. Sud dakle dodeljuje podnosiocima iznos od 7.299 EUR za sudske i druge troškove, uvećano za sve naplative poreze.

C. Zatezna kamata

386. Sud smatra opravdanim da se zatezna kamata obračunava na osnovu marginalne kamatne stope Evropske centralne banke koju treba dodati tri procentna poena.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD

1. *Zaključuje*, jednoglasno, da ubistvo Moravije Ramsahaija nije predstavljalo povredu člana 2 Konvencije;
2. *Zaključuje*, s trinaest glasova za i četiri protiv, da je postojala povreda člana 2 Konvencije zbog toga što je istraga smrti Moravije Ramsahaija bila manjkava;
3. *Zaključuje*, sa šesnaest glasova za i jednim protiv, da je postojala povreda člana 2 Konvencije zbog toga što istraga smrti Moravije Ramsahaija nije bila dovoljno nezavisna;
4. *Zaključuje*, s trinaest glasova za i četiri protiv, da nije postojala povreda člana 2 Konvencije u pogledu statusa javne tužiteljke koja je vršila nadzor nad policijskom istragom smrti Moravije Ramsahaija;
5. *Zaključuje*, jednoglasno, da nije postojala povreda člana 2 Konvencije u pogledu učešća rodbine Moravije Ramsahaija u istrazi;
6. *Zaključuje*, s petnaest glasova za i dva protiv, da nije postojala povreda člana 2 Konvencije u pogledu postupka pred Apelacionim sudom;
7. *Zaključuje*, s trinaest glasova za i četiri protiv, da član 6 Konvencije nije primenljiv;
8. *Zaključuje*, jednoglasno, da ne postoji odvojeno pitanje po članu 13 Konvencije;
9. *Zaključuje*, sa šesnaest glasova za i jednim protiv,
 - (a) da je tužena Država dužna da podnosiocima zajednički isplati sledeće iznose, u roku od tri meseca:
 - (i) 20.000 EUR (dvadeset hiljada evra) kao obeštećenje za nematerijalnu štetu;
 - (ii) 7.299 EUR (sedam hiljada dvestotinedevetdesetdevet evra) za sudske i ostale troškove;
 - (iii) sve poreze naplative na pomenute iznose;
 - (b) da je od isteka pomenutog roka pa do isplate tokom trajanja tog perioda na pomenute iznose naplativa prosta kamata po stopi jednakoj marginalnoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uvećanoj za tri procentna poena;
10. *Odbacuje* jednoglasno ostatak zahteva podnosilaca za pravično zadovoljenje.

Sačinjeno na engleskom i francuskom jeziku i izrečeno na javnoj raspravi u zgradi Suda u Strazburu 15. maja 2007. godine.

Žan-Pol Kosta
Predsednik

MAJKL O'Bojl
Zamenik sekretara suda

Shodno stavu 2 člana 45 Konvencije i stavu 2 pravila 74 Poslovnika Suda, ovoj presudi su pripojena sledeća izdvojena mišljenja:

(a) Zajednično delimično izdvojeno mišljenje sudija g. Rozakisa, Ser Nikolasa Brace, Lorenzena i gđe Vajić;

(b) Zajednično delimično izdvojeno mišljenje sudija g. Koste, Ser Nikolasa Brace, Lorenzena i gđe Tomasen;

(c) Zajednično delimično izdvojeno mišljenje sudija g. Kabral Bareta, gđe Botoučarove, gđe Mularoni i gđe Jočiene;

(d) Zajednično delimično izdvojeno mišljenje sudija gđe Jočiene i Popovića;

(e) Delimično izdvojeno mišljenje sudije g. Tomasena.

J.-P. C.
M. O. B.

ZAJEDNIČKO DELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJA G. ROZAKISA, SER NIKOLASA BRACE, LORENZENA i GĐE VAJIĆ

1. Mi smo glasali protiv zaključka većine da član 6 Konvencije u ovom slučaju nije primenljiv.

2. Podnosioci su pred većem ponovili proceduralne primedbe u vezi sa članom 2 i naveli da su one po njihovom mišljenju dovele do povrede člana 6 Konvencije. Veće je pritužbu odbacilo, zaključivši da član 6 nije primenljiv ni po parničnom ni po krivičnom osnovu. Pred Velikim većem nijedna od stranaka se nije oglasila po ovom pitanju. Većina u Sudu je sledila veće u zaključku da član 6 nije primenljiv. Budući da žalba nije ponovljena pred Velikim većem i da u svakom slučaju ništa ne doprinosi žalbi koja je već razmatrana u vezi sa članom 2, naš stav je da bi bilo prikladnije da je samo određeno da nije potrebno slučaj razmatrati izdvojeno po osnovu člana 6.

ZAJEDNIČKO DELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJA
G. KOSTE, SER NIKOLASA BRACE, G. LORENZENA
I GÐE TOMASEN

1. Nismo u stanju da se saglasimo s većinom u Velikom veću da su proceduralni zahtevi člana 2 Konvencije povređeni po osnovu toga da je istraga smrti Moravije Ramsahaija bila manjkava.

2. Načela koja upravljaju proceduralnim zahtevima člana 2 su dobro utemeljena praksom Suda. Obaveza da se zaštititi pravo na život, u kombinaciji s opštom obavezom država po članu 1 da obezbedi primenu prava i sloboda zajemčenih Konvencijom, podrazumeva da postoji neki oblik delotvorne službene istrage u slučajevima gubitka života pojedinaca po osnovu upotrebe sile. Da bi istraga nasilne smrti bila „delotvorna“ lice odgovorno za vršenje istrage mora da bude nezavisno i nepristrasno kako po zakonu tako i u praksi. Međutim, istraga takođe mora da bude „delotvorna“ u tom smislu da je u stanju da dovede do zaključka o tome da li je upotreba sile bila opravdana u datim okolnostima i do identifikacije lica odgovornih za smrt, kao i do njihovog kažnjavanja ako nije bila opravdana. Za ovaj potonji aspekt zahteva „delotvornosti“ (koji je u presudi opisan kao zahtev „adekvatnosti“ istrage) je većina u Sudu zaključila da u ovom slučaju nije bio zadovoljen.

3. Kako je naglašeno u presudi, proceduralna obaveza u članu 2 nije obaveza cilja već obaveza sredstva. Takođe je iz prakse Suda jasno da istraga može da zadovolji zahteve Konvencije za delotvornošću ili adekvatnošću čak i kada nije dokazano da su bile preduzete sve moguće istražne mere. Manjkavost istrage će izazvati povredu proceduralne obaveze jedino ako je njen obim takav da potkopava njenu sposobnost da se ustanove činjenice nasilne smrti ili stepen odgovornosti onih koji su odgovorni za tu smrt. Da li je to tako u praksi mora da bude ustanovljeno u svetlu okolnosti svakog pojedinačnog slučaja.

4. Podnosioci su se pred Velikim većem oslonili na šest navodnih manjkavosti forenzičkih i drugih istražnih radnji u istrazi smrti: (i) propuštanje da se odredi tačna putanja metka; (ii) propuštanje da se obavi pregled ruku policajaca Bronsa i Bultstre za tragove baruta; (iii) nepostojanje dokaza o bilo kakvom pregledu službenog pištolja pozornika Bronsa, municije i čaure; (iv) nepostojanje u izveštaju o obdukciji bilo kakvih crteža ili fotografija ulazne i izlazne rane od metka; (v) propust da se obavi rekonstrukcija događaja; i (vi) činjenica da policajci Brons i Bultstra nisu saslušani nekoliko dana nakon događaja, tokom kog vremena su imali priliku da događaj razmotre kako međusobno tako i s drugim licima.

5. Kao veće tako i Veliko veće, po našem mišljenju ispravno, odbacila su prvi navod podnosioca po osnovu da je bilo upitno da li bi putanja metka uopšte mogla da bude određena na osnovu dostupnih podataka, budući da metak, nakon što je pogodio Moraviju Ramsahajja, nije ostavio nikakav trag osim što je polomio staklo.

6. Što se tiče ostalih navodnih manjkavosti, nalaz Velikog veća razlikuje se od nalaza veća, utiliko što je većina, bez detaljnog obrazloženja, zaključila da za te propuste nije bilo dato objašnjenje (stav 329) i da su „narušili adekvatnost istrage“ (stav 328).

7. Mada se slažemo da forenzičke istražne radnje navedene u tačkama (ii) i (iii) nisu samo od opšte koristi već su često nezamenljiv deo delotvorne istrage smrti prouzrokovane upotrebom vatrenog oružja, slažemo sa stavom veća da u datim okolnostima ovog slučaja nepostojanje takve istražne radnje nije potkopalo adekvatnost istrage smrti. Uprkos neslaganju izjava policajaca koji su neposredno učestvovali u slučaju i policajaca Brama i Van Dala pomenutih u stavu 231 presude, istraga je nedvosmisleno ustanovila, a to nije ni osporeno, da je tokom događaja bio ispaljen samo jedan metak, koji je i prouzrokovao smrt, da je metak ispalio pozornik Brons i da je njegov službeni pištolj, sa sedam od ukupno osam metaka, zajedno s utrošenom čaurom, predat Forenzičkoj laboratoriji u Rijsvijku (vidi presudu veća, stavove 234, 238 i 263). U takvim okolnostima nama nije jasno šta bi forenzičko ispitivanje ruku policajaca Bronsa i Bultstre ili njihovih pištolja moglo da otkrije.

8. Rekonstrukcija mesta događaja gde se dogodio smrtni slučaj takođe može da bude važan element delotvorne istrage, naročito u slučajevima gde je postojalo ili je moglo da postoji nekoliko svedoka događaja sa smrtnim ishodom čija bi sećanja na događaj takva rekonstrukcija mogla da osveži ili izoštri. Međutim, kao i veće, mi ne nalazimo da bi u datim okolnostima ovog slučaja takva rekonstrukcija bila nezaobilazan deo istrage ili da je njeno neizvršenje remetilo adekvatnost istrage.

9. Podnosioci predstavke se u postupku pred većem, kako vidimo, nisu izričito oslonili na nepostojanje odgovarajućih crtanih ili fotografskih podataka o traumi koju je metal izazvao na telu Moravije Ramsahajja, a to se svakako nije odrazilo na presudu veća. U presudi Velikog veća je u stavu 224 navedeno da „obdukcijom izveštaju u obliku u kome se nalazi u istražnom dosijeu nisu priložene nikakve fotografije ili crteži“. Mada to jeste istina, nije tačno da u istrazi nisu pribavljeni fotografski dokazi. Kako je navedeno u presudi veća (stavovi 255–280), na mestu događaja je načinjeno ukupno dvadeset i devet fotografija, uključujući i četiri fotografije tela Moravije Rasahaja. Štaviše, detaljan opis rane

na glavi se nalazio kako u privremenom zaključku patologa (vidi stav 295 presude veća) tako i u samom obdukcijском nalazu (vidi stavove 286–7 presude Velikog veća). Mada bi možda bilo poželjno da je izvještaj sadržao i fotografije rane na glavi koje bi podržale nalaze patologa, ne možemo da zaključimo da je nepostojanje tih fotografija na bilo kakav način potkopalo delotvornost istrage.

10. Propust da se policajci Brons i Bulstra odvoje jedan od drugog i da se saslušaju skoro tri dana nakon događaja je po našem mišljenju nešto problematičnije. Mada, kako je rečeno u presudi veća, ne postoje dokazi da su se policajci dogovarali međusobno ili s kolegama, po našem mišljenju je sasvim jasno bilo važno da se preduzmu koraci da se spreči bilo kakva opasnost od dogovaranja i da od obojice odmah uzme izjave organ nezavisan od policije. Međutim, ovu manjkavost vidimo kao nešto što je manje povezano s celokupnom adekvatnošću istrage a više s manjkom nezavisnosti prvobitne policijske istrage i propustom Državnog odeljenja za krivične istrage da preuzme istragu što je pre moguće – a to je pitanje koje je dovelo do odvojenog nalaza o proceduralnoj povredi člana 2.

11. Nakon što smo ispitali sve korake preduzete tokom svih faza istrage, koje su opisane u presudi, nismo u stanju da se priklonimo stavu većine da su navodne manjkavosti, posmatrane bilo pojedinačno bilo zajednički, potkopale istragu u celini ili je učinile neadekvatnom.

ZAJEDNIČKO DELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJA G. KABRAL BARETA, GĐE BOTOUČAROVE, GĐE MULARONI I GĐE JOČIENE

1. Žao nam je što nismo u stanju da se priklonimo većini u vezi sa statusom javne tužiteljke koja je vršila nadzor nad policijskom istragom smrti Moravije Ramsahaija (tačka 4 dispozitiva).

2. Primećujemo da je policijska istraga obavljena pod nadzorom javne tužiteljke za Amsterdam koja je bila odgovorna za rad policije u stanici u Flierbosdrefu. Ista javna tužiteljka je, koristeći ovlašćenje koje joj je dodelio Vrhovni javni tužilac, odlučila da odustane od krivičnog gonjenja pozornika Bronsa.

3. Slažemo se s većinom da javni tužioci uvek zavise od policije za podatke i podršku i da ta okolnost sama po sebi nije dovoljna da bi se zaključilo da nisu dovoljno nezavisni od policije. Međutim, problemi mogu da se jave kada određeni javni tužilac blisko saraduje s određenom policijskom jedinicom (stav 344 presude).

4. Sud je u ranijim slučajevima naglasio značaj ne samo hijerarhijske i institucionalne nezavisnosti već i praktične nezavisnosti (*Mastromatteo v. Italy*, GC, br. 37703/97, st. 91, ECHR 2002-VIII, *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*, br. 46477/99, st. 70, ECHR 2002-II).

5. Sud je u ovom slučaju zaključio da je istrazi manjkalo nezavisnosti utoliko što su značajne delove istrage obavile neposredne kolege dvojice policajaca koji su učestvovali u smrti Moravije Ramsahajja (stavovi 333–341 presude). Smatramo da isti zaključak mora da sledi i iz nalaza da je nadzor nad istragom vršila ista javna tužiteljka pod čijom se svakodnevnom odgovornošću nalazila i policijska stanica Flieborsdref, u kojoj su radili policajci Brons i Bulstra.

6. Zaključujemo da sledi da je takođe postojala povreda člana 2 po ovom osnovu.

ZAJEDNIČKO DELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJA GÐE JOČIENE i G. POPOVIĆA

1. Žao nam je što nismo u stanju da se priklonimo stavu većine da u pogledu postupka pred Apelacionim sudom nije postojala povreda člana 2 Konvencije.

2. Pritužbu podnosioca predstavke po članu 12 Zakonika o krivičnom postupku je u sudijskim odajama 1. marta 1999. godine saslušao „sudija delegat“ (*raadsheer-commissaris*). G. Hamer je u ime podnosioca učinio niz usmenih podnesaka, među kojima se nalazio i zahtev da se postupak privremeno odloži kako bi mogao da se u spise predmeta doda službeni izveštaj javne tužiteljke De Vries i službeni dosije pozornika Bronsa (uključujući i nekoliko pritužbi na njegovo postupanje).

3. Apelacioni sud je 26. aprila 1999. odbacio pritužbu podnosioca protiv odluke javne tužiteljke da ne preduzme krivično gonjenje. Ova odluka nije bila javna.

4. Kao što je već rečeno, postupak pred Apelacionim sudom nije bio javan. Slažemo se sa stavom Velikog veća (vidi stav 353) da član 2 ne zahteva da svi postupci u vezi s istragom za nasilnu smrt budu javni. U razmatranju ovog pitanja, u stanju smo da pratimo stav veća iskazan u njegovoj presudi od 10. novembra 2005. godine (stav 421) kao i stav Velikog veća (vidi stav 354) da postupak pred Apelacionim sudom nije morao da bude javan.

5. Međutim, kada ovo analiziramo, saglasni smo sa sumnjom podnosioca pomenutom u presudi Velikog veća (stav 310) da „...u postupku pred Apelacionim

sudom podnosioci nisu uzeli dovoljno učešća da bi njihovi interesi bili zaštićeni [...] Niti je, po mišljenju podnosilaca, uopšte bilo jasno zašto taj postupak nije mogao da bude javan...“. Pa ipak, možemo da se složimo s većem (vidi stav 421 presude) da bi lice za koje je zaključeno da ne treba da bude krivično gonjeno takođe trebalo zaštititi neprijatnosti da se od njega pravi spektakl u javnosti.

6. Međutim, propust da odluka Apelacionog suda bude javna je nešto drugo. Ustanoviti povredu u pogledu postupka pred Apelacionim sudom je najvažniji aspekt za nas. Potpuno smo saglasni sa stavom veća iskazanim u presudi od 10. novembra 2005. godine (stav 422) da „...kada je doneta odluka da lice s javnim ovlašćenjima koje je prouzrokovalo smrt drugog čoveka ne treba da bude krivično gonjeno, član 2 zahteva da odluka bude podložna preispitivanju javnosti (vidi predmet see *Finucane v. the United Kingdom*, br. 29178/95, st. 79, ECHR 2003-VIII)“.

7. Iz istih razloga, mora da postoji dovoljna količina uvida javnosti u istragu ili njene rezultate da bude obezbeđena odgovornost u praksi, a ne samo u teoriji. Neophodan stepen uvida javnosti može da bude različit od slučaja do slučaja. Međutim, bliska rodbina žrtve mora da u svim slučajevima uzme učešća u postupku u meri u kojoj je potrebno da se zaštite legitimni interesi žrtve (vidi predmet *Güleç v. Turkey*, presuda od 27. jula 1998. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-IV, stav 82; i predmet *McKerr v. the United Kingdom*, br. 28883/95, stav 148, ECHR 2001-III, itd).

8. Pogledavši činjenice ovog slučaja, ne možemo da se saglasimo sa stavom Velikog veća (vidi stav 354 presude) da „...Sud se slaže s većem da postupak pred Apelacionim sudom nije morao da bude javan. [...] Pored toga, budući da predlagačima nije uskraćeno pravo da sami obaveste javnost o odluci suda, Sud zaključuje da je obaveza javnosti zadovoljena u meri neophodnoj da bi se sprečila bilo kakva opasnost od nezakonitog zataškivanja od strane vlasti Holandije...“.

9. Još uvek mislimo da je brza i javna odluka vlasti u vezi s istragom upotrebe smrtonosne sile od ključnog značaja za održavanje poverenja javnosti u privrženost vlasti vladavini prava i za sprečavanje privida da postoji dogovor ili pak da se tolerišu nezakonite radnje (vidi, na primer, predmet *Hju Hugh Jordan v. the United Kingdom*, br. 24746/94, st. 108 i 136–40, ECHR 2001-III). Takođe smatramo da se ne sme uvesti obaveza za podnosiocima da objave odluku. U tako osetljivom slučaju bi jedino javna odluka omogućila podnosiocima da zaštite svoje legitimne interese na zadovoljavajući način, ako je potrebno između ostalog osporavajući odluku pred sudom, i jedino javna odluka bi mogla da isključi bilo kakvu negativnu aluziju u vezi s postupcima vlasti tokom ispitivanja stvari koja je od tako velikog značaja. Takođe se slažemo sa stavom podnosilaca navedenim u

presudi Velikog veća (vidi stav 309) da je porodici potpuno uskraćena mogućnost učešća u istrazi kao i uvid u dosije slučaja, što je ograničilo njenu sposobnost da zaštiti svoje interese na zadovoljavajući način.

10. Takođe smo mišljenja da sledi da je postojala i povreda člana 2 u pogledu postupka pred Apelacionim sudom, posebno činjenice da odluka Apelacionog suda nije bila javna.

DELIMIČNO IZDVOJENO MIŠLJENJE SUDIJE G. TOMASENA

1. Saglasio sam se s većinom u Velikom veću u pogledu svih aspekata slučaja, osim nalaza da je postojala povreda proceduralnog aspekta člana 2 Konvencije.

2. U meri u kojoj je taj nalaz zasnovan na neadekvatnosti istrage, ne slažem se s većinom iz razloga navedenih u zajedničkom delimičnom mišljenju sudija Kosta, Brace, Lorenzen i mene.

3. Međutim, ne slažem se ni sa zaključkom većine da jeste postojala povreda člana 2 zato što istraga nije bila dovoljno nezavisna.

4. Mada se slažem da je Državno odeljenje za krivične istrage trebalo da preuzme istragu ranije i da su dvojica policajaca trebalo da budu razdvojeni i saslušani ranije, po mom mišljenju bi pitanje da li su te manjkavosti izazvale povredu proceduralnih obaveza po članu 2 trebalo posmatrati u svetlu posebnih okolnosti slučaja.

5. Kako je veće sasvim ispravno navelo, nije bilo nikakvih dokaza da su se dvojica policajaca dogovarali. Štaviše, čim je istragu preuzelo Državno odeljenje za krivične istrage, nekoliko istražnih radnji koje je bila izvršila policijska uprava je bilo preispitano a onda je obavljena dodatna detaljna istraga. Ta istraga je omogućila Apelacionom sudu, nezavisnoj pravosudnoj instanci, da ustanovi činjenice slučaja i da zaključi da je pozornik Brons delovao u samoodbrani. Takođe je omogućila Velikom veću da donese jednoglasnu odluku da nije postojala materijalna povreda člana 2.

6. Drugim rečima, u posebnim okolnostima ovog slučaja posmatrane manjkavosti nisu nimalo uticale na delotvornost istrage ili na odluku Suda da nije postojala nikakva materijalna povreda člana 2. Uzimajući u obzir sve korake preduzete tokom različitih faza istrage, delotvornost istrage u celini nije bila potkopana. Po mom mišljenju sledi da nije ni postojala povreda člana 2.